

512 druhý pokouší se, závislý na nové durckheimovské sociologii, o kolektivistickou epiku, v níž jedinec jest jen funkcí sil nad-
osobních, problém, který ze své doby svým způsobem snažilo se
řešit tolik a tak různorodých umělců od Waltera Scotta a Achima
Arnima přes Tolstého až do Zoly.

U nás, z naší půdy, naším světlem a vzduchem tvoří Růžena
Svobodová svou epickou legendu o Černých myslivcích, v nichž
žije celý kraj horský a celý útvar společenský, kde vybíjí se
a vymírá celé heroické pokolení vášnivých obrů, jejichž rozme-
tané kosti ukazuje si s údivem zdobnělý rod vnuků. U nás,
z naší půdy, našimi barvami a svým úhlem zorným, na svém
stavu setkává Růžena Svobodová svůj lidnatý román rodový
Iremskou zahradu, do něhož vkresluje cizí země a její zabydluje
lidmi trojího pokolení a čtveré životní doby lidské, bičované
svými vášněmi jako krůpěje deštné vichřicí, o horkých sežehléch
rtech, i před smrtí ještě žízňivých po oné poslední světelné krů-
pěji z Hebblovy „Modlitby“. „Pohled, jediná krůpěj visí, na
okraji ztracena ještě, a jediná krůpěj ta stačí, aby nebeská duše,
jež zde dole v bolesti ztuhla, zas v rozkoši zjihla.“

Poznámky vydavatelovy

513

V desátém svazku Kritických projevů F. X. Šaldy vydáváme všechny jeho
kritické a polemické stati z let 1917 a 1918, které vyšly původně v prvních dvou
ročnících Kmene, a feuilletony z téže doby z Venkova. Kromě toho tu otiskujeme
dvě jeho předmluvy, které časově spadají do tohoto období: Émile Verhaeren a Dvě
rozhodná léta v životě Jaroslava Vrchlického: 1875—1876.

Zastavením České kultury po vypuknutí první světové války přerušuje Šalda
svou redakční a kritickou činnost a jeho názorový přerod se během války připravuje
v Loutkách i dělnících božích (1917); tímto dvoudílným románem a povídkou
Tupitel duší (Topičův sborník 4, 1916—17) se vyčerpává jeho literární činnost
za války před založením Kmene, nehledíme-li ke studii ve sborníku Mistr Jan Hus
v životě a památkách českého lidu (1915; otištěno v Kritických projevech 9,
str. 307—341), k článkům Účty z minulosti (Národní listy 31. I. 1914), Antonín
Sova, K jeho padesátým narozeninám (tamtéž 1. III. 1914), Slovíčko doprovodné
ke Spisům Růženy Svobodové (tamtéž 3. XI. 1915; všechny tři viz zde v Dodatku,
str. 391—412) a k jubilejní přednášce v Národním divadle Genius Shakespearův
a jeho tvorba (1916; otištěno ve Studiích o umění a básnících, str. 39—57).

Na jaře roku 1917, kdy neúspěchy na frontě i neudržitelná domácí situace nutily
rakousko-uherskou vládu k různým ústupkům vůči porobeným národům, uvolňuje
se napětí v oblasti kulturní, což se projevuje i zvýšeným úsilím o zakládání nových
časopisů; kromě Národa, Cesty a jiných revuí, které stojí otevřeně jak na poli kul-
turním, tak politickém na posici české buržoasie připravující se na svůj příchod
k moci, vznikají vedle nich a proti nim, nezávisle na dosavadních politických stra-
nách, Šaldův týdeník Kmen (od 15. II. 1917) a Neumannův čtrnáctideník Červen
(od 7. III. 1918). Od Června se sice liší i Kmen svým stanoviskem k třídnímu boji
(proti „Týdenním úvahám a poznámkám o umění a životě“, což jest podtitul Kmene,
nese „tendenční čtrnáctideník“ Neumannův sice stejně mlhavý, ale výmluvný pod-
titul „Nové umění — Příroda — Technická doba — Socialismus — Svoboda“),
ale jako u Neumanna i u Šaldy je boj proti společnému nepříteli — rakousko-
uherskému imperialismu — veden v zájmu lidu, jemuž Šalda s radostí přiznává, že
ze všech složek národa nejlíp obstál ve válečné zkoušce charakterů, a těší se ze
svého „přesvědčení, že je-li kde možno dnes naléztí ještě hrdinské ctnosti, noblesu
duše, velikost srdce, schopnost žiti zhluboka a umírati prostě v této velikosti, bez
fráze a theatralistiky, jest to v lidu“ („Národ spravedlivý“).

I když s Šaldou přešla do Kmene skupina jeho spolupracovníků předválečných (Pujman, Hennerová-Pujmanová, Benešová, Svobodová a j.) a i když Šalda sám hájil proti Richardu Weinerovi kontinuitu označenou jmény Novina — Česká kultura — Kmen, přece lze právě v Šaldových statích v Kmeni pozorovat značný rozdíl proti jeho statím předválečným, rozdíl, který zřejmě vyplynul ze společenského stavu národa za války. I když ještě v roce 1917 Šalda stále chápe literaturu příliš jako svět sám pro sebe — dokladem toho je úvod ke korespondenci Vrchlického s Podlipskou, kde otázku cizích vlivů na Vrchlického pojímá pod vlivem Brunetiery jednostranně these, že největší vliv na knihu má zase kniha —, přece již počíná zdůrazňovat funkci básníka občana, a odtud i jeho živý zájem o aktuální události politické. Je to sice ze začátku zájem příležitostný, neobeznámený řádně ani s komplikovanou situací doma, natož za hranicemi, kde kromě události válečných a únorové ruské revoluce je nejvýznamnější událostí Velká socialistická revoluce říjnová. Jak obtížná je v této době v Rakousko-Uhersku orientace pro člověka, jenž si chce vyřešit svůj vztah k celkovému současnému dění, o němž je informován lživě, nenávisně a skresleně, dokazuje nejen Šalda, když ve svých polemikách o Zvěřinovu Hydru hájí nekriticky svého spolupracovníka, místo aby si ujasnil smysl jeho projevu v střetnutí společenských sil bez ohledu na slovička, ale i samo Právo lidu, které si ve svých zprávách z obou ruských revolucí, a hlavně o revoluci říjnové, nejednou odporuje. Podobně nekritické je Šaldovo stanovisko k vystoupení Modráčka, Pika, Habrmana a ostatních v sociální demokracii: Šalda tu nerozeznal reakčnost jejich projevu za daných okolností, předznamenanych v zahraničí právě revolučním vývojem v Rusku, a viděl v něm pouze reakci na „austrofilské“ křídlo Šmeralovo v sociální demokracii, které se však už ve skutečnosti v této době — po vypuknutí říjnové revoluce — od někdejšího „austrofilství“ z prvních let války počalo odklánět. Šalda Modráčkovo učení přecenil, zatím co v marxismu (vycházel tu ovšem především z pomarxovské literatury české a německé) spatřoval „plod metafysiky typicky německé, ... dialekticky dogmatické znásilňování skutečnosti apriorními formulemi“ (Boj o nový, český socialism). Naproti tomu Šalda nepodlehł dobové, nekriticky oslavné náladě po 28. říjnu 1918 a jeho feuilleton o Masarykovi ve Venkově je dokladem samostatnosti jeho úsudku: Šalda přes přiznané klady Masarykovy dosavadní činnosti vybízí ke kritice jeho díla, zvláště budoucího, a tato kritika je mu povinností všech, kdož se chtějí zasloužit o příští hodnotu nového státu. Tim Šalda už připravuje svou kritiku Masarykovy Světové revoluce v Tvorbě z poloviny let dvacátých i kritiku československého státu v článku Pět let republiky v Národní kultuře (1923).

Nedostal-li se Šalda v některých politických otázkách k jádru věci, dostal se k němu tam, kde se mohl o současné skutečnosti vyslovit bezprostředně — aniž potřeboval pochybných informací žurnalistiky —, a to k válce vůbec a pak ve svém nejvlastnějším oboru — k současné literatuře. Odtud statečný projev proti válce, která musí být jednou provždy znemožněna; odtud odmítnutí Krejčího Doby, v níž vytušil obdiv k válce jako očistnému prostředku třebas úpadkové kultury; odtud jeho kladné projevy o Verhaerenově protiválečné poesii a Barbussově Ohni, v nichž obou si zařadila rakouská censura. Odtud však i tucha šířícího se „smyslu pro družnost, bez něhož sotva mohlo by vzniknouti nové umění..., které bude nutně družstevné a sborové, jako staré bylo samotářské a mrzuté“ (Poznámky

o literatuře válečné). Pokud jde o soudobou literaturu českou, sleduje Šalda pronikavě další vývoj bratří Čapků, Neumanna, Čapka-Choda, Tilschové a j. a měří jej tím, jak se vyrovnávají se současností ne svými teoriemi, nýbrž svým básnickým uměním.

Nebezpečí, do něhož se národ dostal, přivedlo Šaldu k zamyšlení nad otázkou tradice, která je mu tvořivým, a to i revolučním navazováním na kladné síly minulosti — k této otázce se pak Šalda vrací průběhem celého svého dalšího vývoje. Zároveň je jeho theorie tradice důležitá tím, že ji začíná korigovat svůj individualismus: vytyčuje literatuře nadosobní postuláty, prostředkované jí tradicí, která je mu tedy „tvůřícím činitelem organisačním, bez něhož není vyšších celků životných“ (Tradice třeba). Tradici samu chápe však Šalda ve shodě se současnou situací společenskou i se současnou vědou, která je jejím odrazem, objektivisticky. K rozlišení pokrokové a reakční linie ve smyslu politickém v kulturním dědictví minulosti nedospívá a nedospěje k němu ani v největší své studii, již vrcholil jeho myšlení o tradici, totiž ve studii O smyslu literárních dějin českých v osmém ročníku Zapisníku (1936), kde opět zdůrazňuje mnohost a rozpornost českých tradic v literatuře, kde však všechny klade do stejné roviny vedle sebe a proti sobě (na př. tradici revoluční vedle různých odstinů nacionalismu a pod.).

Vedle individualismu, který zůstává u Šaldy dědictvím jeho předválečného vývoje přesto, že cítí bytostnou potřebu vyřešit si poměr ke kolektivu a svým způsobem jej i řeší, neopouští Šalda ani své náboženské přesvědčení, ale ani ono mu nevádí, aby psal proti rakouské katolické církvi (jeho článek o Demlovi ve Venkově je konfiskován a provázen hlášením c. k. pražského policejního ředitelství na c. k. místodržitelství) a později pro odluku církve od státu z důvodů právě náboženských. Stop idealismu se ovšem nezabavuje ani při řešení otázek týkajících se způsobu vlády a podstaty státu. Přitom je však vždy z jeho projevů jasno, že stojí na pozicích lidu, který se teprve bude muset naučit vládnout a který bude vládnout líp a na lepších základech (i když neříká na jakých), než na kterých vládli monarchové zapadající právě mezi ostatní haraburdí smetené dějinami.

Dokladem, jak se Šalda v této době přiblížil otázce sociální, je jeho vystoupení pro hmotné zabezpečení spisovatele, jehož ztotožňuje s dělníkem, a z tohoto ztotožnění vyvodí nejen požadavek na „plný výnos ... práce“, ale přizná mu i „podíl vlády ve skutečnu hospodářsko-společenském“ (Otázka spisovatelská). Jinak však podporuje hospodářsko-emancipační hnutí českých spisovatelů spíš vahou své osobnosti a spravedlivým rozhořčením proti sociálnímu protikladu mezi spisovatelem a nakladatelem, i když už zákonnou nutnost tohoto stavu vidí v samé podstatě „rváčského a dráčského kapitalismu“.

Je třeba se ještě zmínit o Šaldově poměru k druhé jeho tehdejší tribuně — k Venkovu, kam píše týdně své feuilletony a kde po prvé uveřejňuje i svou báseň „Selský svatý Václav“. Šalda sám později, když mu byl vytýkán agrarism, osvětlil svou účast ve Venkově tím, že mu na jedné straně redaktor Venkova Karel Jonáš zaručil nezávislost na politické línii listu, zatím co si na straně druhé mohl dovolit větší svobodu slova vzhledem k vládě, která agrární tisk poměrně šetřila. Nad otázkou, komu, pro koho píše, se Šalda jistě zamyslel — sám se o tom zmínuje v Poznámce úvodní ke knize Časové i nadčasové (viz Kritické projevy 8, str. 388—391), když roku 1936 vydal tento výbor z feuilletonů z Venkova a později

ších z Tribuny i předválečných z Národních listů —, ale viděl před sebou drobný lid venkovský, který mu představoval jádro národa, ne třídně uvědomělého dělníka proletáře. V možnost zneužití sebe sama politikou agrární strany nevěřil, neboť ve svém idealismu se proti takovému zneužití cítil zabezpečen osobní nezávislostí, již se mu v listu dostalo, vůči politice strany. Ostatně sám napsal v Rudém právu 6. II. 1927 ve stati „O tom, jak jsem se přizpůsoboval svým „pánům““: „Psal-li jsem do Venkova na př. o „návratu k půdě“, byl to agrarism *sociální*, za nějž se nikterak nestydím ani dnes...“ A na výtky, proč nepsal do tisku socialistického, opakuje tamtéž své někdejší odpovědi: „Je mně lhostejno, kam píš, důležité je jen, co píš; jsem oddělen od politiky dosti tlustou čarou, aby lidé věděli, že k nim mluví ne novinářský zřízenec strany, nýbrž volný spisovatel.“ A objektivně Šalda skutečně představuje v agrárním deníku živel cizí, blízký přímo socialismu, k němuž se v nejbližších letech bude hlásit zcela otevřeně.

Dík tvůrčím ideovým rozporům, jimiž se Šalda opravdově prodírá a jež odpovědně řeší v tomto období kvasu v národně osvobozeném hnutí bojujícím a budujícím, znamenají jeho články z let 1917 a 1918 značný pokrok vzhledem k předválečnému období hlavně v omezení jeho individualismu ne již příklonem k náboženství, nýbrž k lidovému kolektivu a životné tradici, v přiblížení se k denním otázkám sociální politiky, v předtuchu budoucího umění kolektivního i v konkrétních případech kritického hodnocení literárních děl a spisovatelů (Čapek-Chod, Neumann, Tasso, Lermontov a j.).

Pokud jde o přímý ohlas Šaldova díla v těchto letech, je Šalda palčivou otázkou tehdejší rozkolísané inteligence, která stojí ještě na straně buržoasie — část pevně s ní spjata svými zájmy, část ostře ji kritizující; ukázaly to jak stati redigované R. I. Malým a Ferdinandem Pujmanem ve sborníku Šaldovi k padesátinám, tak kladné i záporné posudky jeho jediného románu (Malý, Pujman, E. Konrád — Sobotka, Sezima, Rutte), i polemiky Malého a Pujmana v Kmeni proti Rádlovi, který v Novém věku a později samostatně uveřejnil svůj pamflet F. X. Šaldova filosofie, nebo Tučného brožura F. X. Šalda čili problém českého umění, kterou přivítal K. Čapek. Ale z rozporů, jichž je stále v Šaldovi plno, rodí se nový Šalda, Šalda let dvacátých, pokrokový bojovník nejen za umění poválečné generace Wolkrovy a Nezvalovy, ale i za spravedlnost sociální a hospodářskou.

Redakční praxe v Kmeni nutila někdy Šaldu, aby poznámkou pod čarou zaujal stanovisko k cizím příspěvkům, které tiskl. Tyto poznámky připisoval Šalda jednak ke glossám týkajícím se jeho vlastních polemik (jsou zaznamenány na příslušném místě v Poznámkách), jednak v těchto případech:

K referátu Beneše Musila [= Edmonda Konráda] K. M. Čapek-Chod: Siláci a slabši (Kmen 1, č. 5, 15. III. 1917, str. 8—9) poznamenal: *Podotýkám, že pan referent, spisuje svůj referát, nemohl znáti mé stati o Čapkově Turbině. F. X. Š.*

K překladu essaye Louise Ménarda List mythologa přírodopisci (Kmen 1, č. 34, 4. X. 1917, str. 5—7) připojil: *Ménard jest u nás tuším úplně neznámý; ne tak ve Francii, kde jest čten obecně ne širokým, avšak vybraným. Barrès věnoval mu první kapitolu své Cesty do Sparty, kde nazývá jej „posledním apoštolem hellenismu“ a svým zasvětitelům do světa antického. Žil v letech 1822—1901, spolužák Baudelairův*

a přítel Leconte de Lisle; s ním náležel r. 1848 a v pruních lelech druhého císařství republikánské levici, revoluční socialista nebo spíše anarchista, žák a přítel Blanquiho. Republikán, revolucionář, volný myslitel měl, jak ukazuje krásně Barrès, vzácný smysl náboženský, a víc než smysl: upřímný vroucí kult každého božství, i křesťanského, opravdový polytheista bez omezení a hranic. Zůstává po něm sporá knížka veršů i prózy Snění mystického pohana; z ní jest vybrána i tato essay. Knížku tu řadí Barrès mezi díla duchů nejvácnějších, mezi nejčistší odkazy vysoké intelektuální kultury francouzské. „Tento svazek prózy i veršů jaré dialektiky a vkusu s ničím nesrovnatelného, chloubá vysokého ducha francouzského, na nějž útočí vulgárnost a cizinci, může sloužiti za prubířský kámen, jímž rozpoznáš u našich vrstevníků stupeň duchové sensibility.“ F. X. Š.

Ke glosse Viléma Forstera Henrik Pontoppidan a české noviny (Kmen 1, č. 41, 22. XI. 1917, str. 7) dodal: *Obdržel jsem tento dopis se žádostí, abych jej uveřejnil. Vyhovuji tomuto pozvání a vyslovuji zároveň úplný souhlas s jeho obsahem. F. X. Š.* Pisatel dopisu pranýřuje zprávu Národní politiky, jež se u příležitosti udělení Nobelovy ceny H. Pontoppidanovi spokojila s daty opsanými z naučného slovníku, místo aby přinesla odborný posudek jeho díla.

K polemické stati Jaromíra Weinbergra Balada o reputaci, tentokrát už nadobro pokažené (Kmen 2, č. 40, 28. XI. 1918, str. 309—311) připisuje k Weinbergrovy výroku o odchodu V. M. Augusty z Kmene: *Potvrzují pravdivost toho. Pan Augusta nesprávně reprodukoval v jedné noticce I. ročníku Kmene obsah kterési přednášky pana F. V. Krejčího. Když jsem to zjistil, vyloučil jsem ho z listu. F. X. Š.*

Některé stati, obsažené v tomto svazku, vydal Šalda sám se svými korekturami v časových i nadčasových roku 1936 v melantrišském vydání svého Díla. Jiné vyšly v téže edici po Šaldově smrti v Kritických glossách k nové poesii české roku 1939. Předmluva Émile Verhaeren vyšla po Šaldově smrti v Medailonech roku 1941 (rovněž v Díle F. X. Šaldy). Základem našeho vydání je původní znění stati z let 1917—18. Charakteristiku jazykových a stylistických úprav Šaldových uvádíme jen podle vydání v časových i nadčasových, protože úpravy v Kritických glossách k nové poesii české a v Medailonech nejsou z pera Šaldova.

Při úpravě textu jsme vycházeli z praxe předchozích svazků Souboru díla F. X. Šaldy, především z Kritických projevů 8. Citáty v Šaldově textu a názvy děl jsme upravovali podle vydání, kterých užíval Šalda. Kromě obvyklých úprav provedl editor změny na těchto stranách:

- 15 mezi nimi m. ...nima (ed.);
- 52 Těmito dvěma m. Těmato... (ed.);
- 121 předmětů víry a *enthusiasmu* m. ...*enthusiasm* (ed.);
- 130 jako jí nesnášejí m. ...*ho*... (ed.);
- 133 neověřenou teorií m. *nepověřenou*... (ed.);
- 146 na vnějšek vyražená m. ...*vyražena* (ed.);
- 153 dědictví dávné minulosti m. ...*dávné dávné*...;
- 164 potvrdilo se mně m. *potvrdila*... (ed.);
- 215 vedle malby m. ... *malky* (ed.);
- 233 k dílu Vrchlického m. ... *Vrchlickému* (ed.);
- 234 většinu našich překladatelů m. ... *nakladatelů* (ed.);

- 518 252 pro nemohovitě vrstvy m. ...nemovitě... (ed.);
 271 za charakteristikou jednotlivin m. za charakteristiku... (ed.);
 273 psala jako vzpomínkovou historií m. ...jeho... (ed.);
 286 tříšť jednollivin m. ...jednollivců;
 287 které žiji ze zbabělého kompromisu m. ...žiji v činnosti a kompromitují v českosti;
 308 klade na umělce m. ...nad... (ed.);
 314 snímky dlaní m. snímký;
 337 dresovaného m. dresovaného (ed.);
 349 přísahala strýci m. přísaha...;
 359 o Sofronii a Olindovi m. ...Plintovi (ed.);
 363 nově ji natřel m. ...potřel;
 364 hraběte ze Salerna m. ...z Palerna (ed.);
 377 netýkavkovitý m. netýkavovitý (ed.);
 401 nepoučeného m. nepoučného (ed.);
 424 Hadži-Abrek m. Chadži-Abreg (ed.);
 439 nad středomořskými národy m. ...středozemskými...;
 452 To Kubišta se snažil m. To Kubišta snažil (podle výstavního katalogu);
 472 Vezmi si Goethova Tassa m. ...Tasso (ed.);
 481 Odpovědi dostalo se mně m. ...dostala... (ed.);
 484 kritikou jeho pojetí m. ...jako... (ed.);
 512 epickou legendu m. ...legendou (ed.).

Značkou (ed.) označujeme vlastní emendace editorovy; ostatní emendace jsou provedeny na základě Časových i nadčasových.

EMANUEL MACEK

Str. 13 — Émile Verhaeren. Odpověď na otázku po smyslu jeho díla. Předmluva ke knize Émile Verhaeren, Mnohonásobný lesk. Výbor básní. Z fr. přel. František Tichý. Umělecké snahy, sv. 57, Praha, B. Kočí 1917, str. 5—47. Knižně po Šaldově smrti v Medailonech (1941), str. 183—203. Původní text předmluvy byl rakousko-uherskou censurou zkrácen o závěr počínající slovy *Jest nulno doslova věřiti vědám, ...* a ani v Medailonech nebyl doplněn. V našem vydání doplňujeme cenzurovaný závěr podle necenzurovaného výtisku, který vlastní překladatel výboru z Verhaerena dr F. Tichý. Kromě toho existuje výtisk v majetku dra Lifky, kde je zabavené místo vlastnoručně Šaldou interpolováno. — Str. 17: *Oh mon âme de soir, ces Londres noirs qui trainent en toi?* — O má duše večerní, ty černé Londýny, jež se v tobě vlekou?; *je suis l'immensément perdu* — jsem nesmírně ztracen; *Johannes Schlaf... ve své monografii* — srov. J. Schlaf, Verhaeren (1905). Str. 19: *Stefan Zweig ve své monografii* — srov. S. Zweig, E. Verhaeren (1910, 2. vyd. 1913). Str. 25: *Mockel ve své studii o Verhaerenovi* — srov. Albert Mockel, E. Verhaeren (1895); *la Conquête, la Science, l'Erreur, la Folie, les Cultes, les Baptêmes, l'Utopie, le Verbe, la Vie, l'Effort* — výboj, věda, blud, šílenství, kulty, křty, utopie, slovo, život, úsilí. Str. 32: *zahradky Candidovy* — podle Candida, dobromyslného hrdiny stejnojmenného Voltairova románu. Str. 33: *Hodiny světlé* — vyšly již roku 1896.

Str. 36 — *Dvě rozhodná léta v životě Jaroslava Vrchlického: 1875—1876. Paní Marii Hennerové* [= Pujmanové] *aktivně připsáno*. Úvodní studie v knize Dopisy Jaroslava Vrchlického se Sofii Podlipskou z let 1875—1876 (Praha, Fr. Borový 1917), str. V—LXXIX. — Dopisy vydal Šalda v diplomatickém přepisu V. Brtníka, který je též doprovodil literárně historickými poznámkami na str. 403—441. Těmto poznámkám věnoval Šalda za svou studii na str. LXXIX petitovou glossu:

Pročítáte znovu Poznámky p. Brtníkovy již zlomené, nalézám dvě, s nimiž se nesnáším.

Tak s poznámkou 179 ke straně 262: Jak z kontextu listu Podlipské plyne, daroval jí Vrchlický nějaké album na zapisování aforismů a na první list jeho napsal nějaký verš z Victora Huga, ne rukopis sbírky Duch a svět.

K poznámce 191 ke stránce 273 podotýkám, že není zde 12. zpěv Vittorie Colonny uveden Podlipskou omylem, nýbrž správně, poněvadž v prvním vydání a v první redakci měla tato báseň jen 13 čísel a 14. kapitola definičního vydání byla 12. ve vydáních prvních.

Brtníkova poznámka 179 se vztahuje k dopisu S. Podlipské z 4. června 1876, a to k místu, kde Podlipská děkuje Vrchlickému za darovanou „knížečku“, která „má být na pokračování aforismů“ a do níž vepsal Vrchlický „velké Hugovo slovo“. Brtník v poznámce vysvětluje, že tímto darem Vrchlického „byl... patrně rukopis sbírky Duch a svět“, která byla uvedena citátem z V. Huga. Poznámka 191 vykládá místo v dopise Podlipské z 21. června 1876, v němž pisatelka hodnotí dvě sloky 12. zpěvu Vittorie Colonny jako „největší ze všeho“. Brtník pokládá citaci Podlipské za omyl a opravuje zpěv 12. na 14. — Str. 39: *jeho strýci a bratru Bedřichovi* — tuto korespondenci uveřejnil zlomkovitě B. Frida ve Zvonu 13, 1913, č. 7—28, s názvem *Mladá léta Jaroslava Vrchlického v zrcadle dopisů, jež psal*

svému strýci a bratrovi; roku 1931 vyšla knižně nákladem Společnosti Jaroslava Vrchlického. Str. 42: *Diripiisti vincula mea!* — Roztrhl jsí má pouta! (Liber psalmodum, Žalm 116, verš 16). Str. 48: z *Kontemplac* — míněna lyrická sbírka Hugova *Les contemplations* (1856). Str. 50: *přeložil později Triclitileto* — vyšla jako příloha Hlasu národa roku 1886. Str. 51: *ve 3. a 4. ročníku Lumira* — do Lumira 3 (1875) přeložil Vrchlický Gautierovy básně „Kdo bude králem?“ (str. 144—145) a „Kamenná lávka“ (str. 231), do Lumira 4 (1876) „Oblak“, „Niobe“ „Kos“ (str. 234) a „Útěk“ (str. 430), a to v rámci Ukázek poesie francouzské; *na stránce 137* — míněn dopis Vrchlického z 20. února 1876 s kritikou vkusu jeho hraběcích zaměstnavatelů. Str. 52: *na stránce 164* — na uvedeném místě v dopisu ze 4. března cituje Vrchlický Vignyho: „Na této dráze v nekonečnost jíti před svou dobou jest sláva, jíti s ní jest život, zůstatí ale pozadu jest smrt sama.“ Str. 54: *le plus authentique poète de la langue française* — nejvlastnější básník francouzského jazyka. Str. 55: *básek dell' infelicità* — básník pesimismu; *přeloženo Douchou* — srov. Květný výbor z Božské komedie v ČČM 28, 1854, sv. 1, str. 3—36. Str. 58: *nohanská paní* — G. Sandová strávila vrcholnou část svého života v Nohantu v departementu Indre-et-Loire ve střední Francii. Str. 59: *Les sept cordes de la lyre sont un poème dramatique pastiché de Faust* — Sedm strun lyry je dramatická báseň napodobená podle Fausta. Str. 60: *naukou Petra Leroux* — Pierre Leroux, francouzský utopický socialista saint-simonovec, působil na sociální romány G. Sandové a V. Huga. Str. 61: *ve svých monografiích* — srov. Alfred Jensen, Jaroslav Vrchlický (ze švéd. přel. A. Kraus; Praha 1906); F. V. Krejčí, Jaroslav Vrchlický (Praha 1913). Str. 62: *díky Masarykovi* — srov. T. G. Masaryk, Několik myšlének o literárním eklekticismu (Twardowski pana J. Vrchlického), Naše doba 2, 1895, str. 314—337 a 385—407; *Introduction à l'Évangile éternel, écrite de la propre main de l'auteur, le célèbre Jean de Parme, général des Franciscains et disciple de Joachim de Flore* — Úvod do Věčného evangelia, napsaný vlastní rukou autora, slavného Jana z Parmy, generála řádu františkánského a žáka Ioachima de Flore. Str. 67: „*Je suis l'impassible théâtre que ne peut remuer le pied de ses acteurs*“; „*On me dit une mère et je suis une tombe*“; „*Je n'entends ni vos cris ni vos soupirs; à peine je sens passer sur moi la comédie humaine*“ — Jsem necitelné divadlo, které nemůže pohybovatí nohama svých herců; říkají mi matka, a jsem hrob; neslyším ani vaše nářky ani vaše vzdechy; sotva pocítuji sám na sobě lidskou komedii — z Vignyho básně *La maison du berger* ze sbírky *Les destinées* (1864); *autor Vykořeněných* — Maurice Barrès. Str. 70: *Peuples, écoutez le poète! écoutez le rêveur sacré! Dans votre nuit, sans lui complète, lui seul a le front éclairé* — Národové, slyšte básníka, slyšte posvěceného snivce! Ve vaší noci, která by bez něho byla úplná, on jediný má čelo osvěcené; *Il rayonne! Il jette sa flamme sur l'éternelle vérité!* — On září, vrhá svůj plamen na věčnou pravdu! Str. 71: *monografista V. Huga* — na př. E. Faguet v *Dix-neuvième siècle* (1890, str. 171); také E. Schulhof v 16. kapitole dvousvazkového díla Victor Hugo (red. F. Brunetière, 1906 a 1908) rozpoznává „nejvlastnější lyrický styl“ (sv. 2, str. 170) v Hugově satirické sbírce *Les châtements* a v 17. kapitole P. Mérimee rozlišuje u Huga satiru v běžném slova smyslu, satiru lyrickou a satiru epickou (tamtéž, str. 201—202), jako hlavní zbraně Hugovy satiry určuje hanu, antithesu a ironii (tamtéž, str. 202—204) a za hlavní Hugovou zásluhu pokládá to, že své satiry prozářil stejným lyrismem jako verše čisté lyriky (tamtéž, str. 214).

Str. 72: *Il est! Il est éperdument* — On je! On vášnivě je. Str. 73: *Homme, ne crains rien! La nature sait le grand secret et sourit* — Člověče, nic se neboj! Příroda zná velké tajemství, a usmívá se; *Laissez l'enfant dormir et la mère pleurer* — Nechte dítě spát a matku plakat; *Ce siècle est grand et fort* — Toto století je velké a silné. Str. 74: *Vrchlický přeložil tyto verše* — překlad Vrchlického zní: by zúrodněný byl [tento svět], ó zaměřit jej jděte | se světem vesmíra, jenž tíží vás a hněte, | a celou duši svou smíchejte v stvoření! *Place à tout! Je suis Pan; Jupiter, à genoux* — Ustup, jsem Pan; Die, na kolena! Str. 76: *sa poitrine terrible était pleine d'étoiles* — jeho strašlivá hrud byla plná hvězd; *Lazare! Lève-toi!* — Povstaň, Lazare! Str. 77: *Et ce vent, c'est la liberté!* — A tímto větrem je svoboda! Str. 79: *jak upozornil již dr F. Kréma* — ve své studii „J. Vrchlický a V. Hugo“ ve 4. výroční zprávě české státní reálky v Praze VII za rok 1911—12, str. 3—13. Str. 86: *Comprendre c'est égalier* — Pochopití někoho znamená vyrovnatí se mu.

Str. 89 — *Tradice třeba*. Kmen 1, č. 1 (15. II., str. 6—8). — *Již Šafařík vystihl* — v studii „O nejstarších rukopisech českého Žaltáře. Čteno ve shromáždění filologické sekci dne 29. října 1840“; otištěno v *Rozboru staročeské literatury* (vyňato z Pojednání Královské české společnosti nauk, řady V, dílu 2), Praha 1842, str. 111—131. Citát, který Šalda uvádí s menšími hláskovými a stylistickými odchylkami, je ze strany 111.

Str. 95 — *V[áclav] Tille*. Kmen 1, č. 2 (22. II., str. 8—9). — Str. 98: *pohádky o Růžence a Dobešovi* — v *Knižce o Růžence a o Dobešovi*, Praha 1901; *řada jeho pohádek ve Žni* — srov. V. Říha: *Princezna ze severu. Liliána. Dangherta. Červený rytíř. Mor. Polednice. Podzimní noc.* (Zeň z literatur, sv. 36.) Praha 1912.

Str. 100 — *Kapitoly literárně kritické. 1. K. M. Čapkova Turbina* [Praha 1916]. Kmen 1, č. 4 (18. III., str. 7—8). Knižně v časových i nadčasových, str. 463 až 468. — V knižním znění provedl Šalda dosti četné úpravy stylistické, usilující o přesnější vyjádření myšlenky zvláště na místech hodnotících. Původní smysl svých soudů nezměnil Šalda nikde, i když již v letech třicátých o mnoha věcech soudil jinak. Z důležitějších změn uvádíme: str. 100, ř. 10: *bizarnosti a banálnosti* — *ta směs se zcela nevyjasnila a ten rozlok nekrytalisoval ani v jeho knihách posledních*; str. 101, ř. 14: *a ty zmocněné v síle přepjaté. Genius vidí všechny v novém osvětlení a odkrývá nově jejich skladbu i smysl té skladby*; str. 102, ř. 17: *v těžké atletice. To jest ovšem myšleno hodně nazdarbůh a málo věcně. Mladým sportovcům, pravda, ukládá trenér pohlavní zdrželivost po dobu trenování, mladým adeptům pěveckého umění jejich učitel také — a ovšem právem: zeslabení jejich mužné síly ohrožuje jejich výkonnost uměleckou. Ale ženám? Normální život erotický nezslabuje duševních sil ženiných, spíše naopak je rozvíjí*; str. 103, ř. 11: *tupé živoření bez smyslu a rozumu a udržované v chodu jen nějakou chimérou*; ř. 32: *místo Tak toho právě žádá... posedá a halucinuje je Tak jej posedá a halucinuje smyslně hmoíná a přímo hmotafská vise světa*; str. 104, ř. 12: *pouze jevovou. Aby mi bylo rozuměno: tím kladem nemínám nějakou čitankovou moudrost ani jinou moralisticky zvětralou nebo mrtvou louži, nýbrž naopak stupňovanou životnost, byllí opravdu zintensivnělé a sálavé.*

2. *K. Sezimův Host* [Praha 1916]. Kmen 1, č. 6 (22. III., str. 1—3) a č. 7 (29. III., str. 3—6). Knižně po Šaldově smrti v Kritických glossách k nové poesii české, str. 123—137. — Str. 108: z dramatu *Hebblova nebo i Gidova* — srov. F. Hebbel, Gygův prsten a A. Gide, Král Kandaules. Str. 110: *neni Smerďakovou cti* — podle Smerďakova, postavy F. M. Dostojevského, jednoho ze čtyř bratrů Karamazových, nemanželského syna, podlého lokaje a otcovraha.

3. *Anny Marie Tilschové Stará rodina* [Praha 1916]. Kmen 1, č. 9 (12. IV., str. 1—3). Knižně v Kritických glossách k nové poesii české, str. 137—143. — Str. 121: *Gémir, pleurer, prier est également lâche* — Sténat, plakat, prosit je stejné zbabělé.

4. *Krásná próza Boženy Benešové*. Kmen 1, č. 14 (17. V., str. 1—4). Knižně v Kritických glossách k nové poesii české, str. 143—153. — Str. 130: *Bedřich Moreau* — hrdina Flaubertova románu *Citová výchova* z r. 1869; *mladý Adujev* — hrdina Gončarovova Všedního příběhu. Str. 133: *samověžně pennsylvanské soustavy* — pennsylvanská soustava isolační zavedla jako zvláštní druh trestu samovazbu. Str. 134: *již Dobroljubov* — v závěru své studie *Co je to obломovština* (1859); srov. N. A. Dobroljubov, *Vybrané literární stati*, Praha 1950, str. 51.

5. *Karel a Josef Čapkové*. Kmen 1, č. 42 (29. XI., str. 1—4) a č. 52 (7. II. 1918, str. 1—3). Knižně v Kritických glossách k nové poesii české, str. 153—166. — Str. 138: *Pueria del Sol* — v Čapkově povídce značka klobouku (podle historického madridského náměstí); doslova „brána slunce“. Str. 142: *nedávo v Lumíru* — K. Čapek v Lumíru 45, str. 285—287 (20. IV.), v posudku brožury Františka Tučného F. X. Šalda čili problém českého umění (Praha 1916), pojal Šaldu jako platonika pohrdajícího „vším blízkým a denním“ a podléhajícího „kultu pro vše sublimované“, z čehož u něho pramení jak individualismus a formalismus, tak potřeba nadosobních hodnot a náboženství. Celkem Čapek Tučného polemickou knížku přivítal, aby na ní zdůraznil protiklad mezi Šaldou a „četnými mladšími lidmi“. Zároveň Čapek navázal na své předválečné polemiky s Šaldou (viz Kritické projevy 9, str. 215—217, 221, 228—232 a 234—235). Str. 147: *jak vědí i členáři tohoto listu* — srov. Vlastislav Hofman, *O tradici* (Kmen 1, č. 9), Hledání skutečnosti (tamtéž, č. 16) a j.

Str. 148 — Tvůrce a pospolitost. Kmen 1, č. 17 (7. VI., str. 1—3); s opravou tiskové chyby v č. 18 (14. VI., str. 9). Knižně v Časových i nadčasových, str. 234 až 239, s těmito změnami: str. 150, ř. 2: mandátu nepřijal; řekl, že se necitil politikem; ř. 6: směrové orientace. *Antal Stašek byl jednu dobu poslancem, ale nesetřval na té dráze a v té hodnosti dlouho; nakonec dal přece přednost spisovatelství*. — Str. 151: *F. V. Krejčího Doba* — *Essays* z roku 1915. Pocit světodějného. Konec estéta. Včerejšek. Škola lidství. Přání. Praha 1916. Šaldův soud o Době viz též zde na str. 200—204.

Str. 154 — Miloš Marten. Kmen 1, č. 28 (23. VIII., str. 1—4). Knižně v Časových i nadčasových, str. 176—184, s těmito změnami: str. 157, ř. 23: místo vlastní stavitel pratypů krajinných i lidských je vlastní magnus parens umění opravdu moderního a protiimpresionistického a budovatel pratypů krajinných i lidských; str. 159, ř. 2:

místo i tu ověříš znova... jeho kladů tvořivých je ani tu nesesloupil Marlen k samým zdrojům jejich tvořivosti; přehlédl úplně Suarèse ústřední pojeli svobody jako rovnocenniny pro tvořivost básnickou; ř. 34: místo neklade zejména problému... soustavu jeho otázek je zejména básnická výbušnost slova Máchova, jeho metaforistický dynamism nejsou vystiženy a vysledovány ve svých důsledcích. — Str. 156: *πρωτον ψευδος* — základní omyl. Str. 159: *ve Všedních motivech* — správně v Prostých motivech. Str. 160: *staroanglického dramatu Fordova* — jde o hru Johna Forda 'Tis pity she's a whore (1633), kterou Maeterlinck přeložil a adaptoval pod názvem *Annabella* (1895). Str. 162: *jeho vlastního slova* — citováno z Martenova zaslána v Národních listech 3. IX. 1916, str. 6; *jeho osobní přítel* — srov. Mck [= Antonin Macek], V Miloši Martenovi... (Zlatá Praha 34, str. 539, 8. VIII.).

Str. 163 — „Národ spravedlivý“. Kmen 1, č. 29 (30. VIII., str. 1—3). — Na Šaldův článek upozornily Národní listy 3. IX. (str. 3) nepodepsanou glossou „Národ spravedlivý“; uvítaly Šaldovu myšlenku amnestie po řádném soudu, ale žádaly zastřené narážely i na mlčení Šaldovo. Proti jinak kladnému hodnocení Šaldova projevu Národními listy přinesl nepodepsanou glossu „Národ spravedlivý“ Národ 1, str. 442 (6. IX.), kde je Šalda obviněn z toho, že mu v článku šlo o obranu Václava Tilleho, „člena redakčního kruhu Kmene“. Na toto obvinění odpověděl Šalda v Kmeni 1, č. 32 (20. IX., str. 7), notickou „Národ spravedlivý“ tohoto znění: *Byl jsem upozorněn na noticku tohoto názvu v č. 23 Národa, obírající se mou úvodní státi z 30. čísla Kmene. Proti Národu konstatuji: 1. prof. V. Tille není a nebyl nikdy členem redakční rady našeho listu; 2. stáť má nebyla psána v zájmu prof. Tille, od něhož neměl jsem a nemám mandátu k nijaké obhajobě, ani v zájmu koho jiného, nýbrž jedině z motivů věcných a ideových, které jsem ve své státi vyložil. F. X. Š. — Str. 165: Viktor Dyk ve státi Amnestie národní? — Národ 1, str. 365 (9. VIII.); knižně *O národnostní stát 1917—1919* (Praha 1932), str. 61—63. Dyk tu vystupuje proti „amnestii národní“, která by pardonovala chyby lidí, „kteří mimo dosah české veřejnosti zneužívali své nahodilé moci“, a naopak volá po očiště českého veřejného života. Ač nikoho nejmenuje, je článek zaměřen především proti poslancům sociální demokracie, jimž se za války v českém buržoasním tisku všeobecně vytýkalo austrofilství. Str. 167: *projevu prof. Pekaře ze dne 14. srpna* — srov. J. Pekař, „Vzchopme se k protestu! V Praze 14. srpna 1917“, *Národní politika* 15. VIII. (str. 4). Pekař vystoupil proti vnitropolitickým novinářským sporům, které poškozují dobrou věc národa; *opravil jej dodatečně* — na Pekařův projev reagoval V. Dyk státi *Zakřiknout* (Otevřený list profesorovi dr. J. Pekařovi) v Lidovém deníku 18. VIII. (str. 3), kde jej vyzval, aby jmenoval ty, „jež otravují náš národní život a ohrožují naši budoucnost“. Článek je namířen proti Právu lidu a dru Šmeralovi, jehož obviňuje z placeného konfidentství. Pekař odpověděl státi „Viktoru Dykovi“ v Národní politice 23. VIII. (str. 7). Původní svůj projev chápal prý jako protest proti anonymnímu článku v Lidovém deníku z 13. VIII., „kde stížnosti sociálně demokratického poslance na zlojalné pověsti šířené o konfidentství dra Šmerala bylo užito dvojsmyslným způsobem, každého slušného člověka pobuřujícím“. V polemice pokračoval Dyk článkem „O co šlo, Dru Josefu Pekařovi“, v Lidovém deníku 28. VIII. (str. 3) a „K projevu Šaldovu“ v České demokracii 7. IX.*

Str. 169 — *Boj o nový, český socialism.* Kmen 1, č. 33 (27. IX., str. 2—4). — *Ten den přineslo Právo lidu* — srov. František Modráček, Myšlenky oposice. Článek byl přetištěn jako úvod k brožuře Zásady směru radikálně socialistického v československé sociální demokracii. Vlastní stať Prohlášení zásad směru radikálně socialistického podepsal František Modráček, Antonín Pik a Alois Syřínek. Modráčkova revisionistická „radikální oposice“ v československé sociální demokracii byla projevem nacionalistických snah české buržoasie a snažila se využít protirakouské nálady lidových mas, nesouhlasících s oportunistem sociálně demokratického vedení, proti B. Šmeralovi, kterého neprávem označovala pro jeho dočasný oportunismus (jehož kořeny byly jiné než u pravicových vůdců) za austrofila. Okamžitému dojmu, že jde o plodnou oposici proti nedůstojné politice sociálně demokratických poslanců na říšské radě, jakož i uměle vyvolané protišmeralovské náladě podlehl také F. X. Šalda, což dokazuje i jeho pozdější polemika o Zvěřinovu Hydru (viz zde na str. 476—477, 480—482). Str. 173: *ve fabiánských* — příslušníci Fabian society (Fabiánská společnost) v Anglii hlásali radikální socialismus intelektuálního rázu.

Str. 175 — *František Mareš osvoboditel. Od laika pro laiky.* Kmen 1, č. 37 (25. X., str. 1—3). — *V tomto listě očištěná* — srov. Kmen 1, č. 1 (15. II., str. 1—3). Str. 177: *Idealism a realism v přírodní vědě* — Praha 1901. Str. 178: *Psychologie bez duše* — s podtitulem Ke kritice Základů psychologie prof. F. Krejčího. Zvláštní otisk z Přehledu, Praha 1912; *Naturalism a svoboda vůle* — zvláštní otisk z Rozhledů, Praha 1904; *Věda o náboženství* — s podtitulem Ku kritice monismu. Zvláštní otisk z Přehledu, Praha 1913; *Věda a kultura* — přednáška na zahajovací valné schůzi IV. sjezdu českých přírodovědců a lékařů v Praze roku 1908. Vyšlo ve Věstníku sjezdovém 1908. Str. 179: *V jubilejní den Marešův* — 20. X. 1917 k šedesátinám.

Str. 181 — *Na okraje odkazu Martenova čili o světské zbožnosti.* Venkov 28. X. (č. 256, str. 2—3). Knižně v Časových i nadčasových, str. 185—190, bez podstatných zásahů do textu. — Str. 184: *Byl jsem z prvních* — poměrem Českých bratří k umění se Šalda zabýval ve své přednášce Moderní literatura česká (Praha 1909, str. 21). Str. 185: *pohunkovština* — podle Františka Pohunka, který z bigotního katolického stanoviska kritisoval v různých ročnících Vlasti sbírky Vrchlického.

Str. 187 — *Kult mrtvých.* Venkov 4. XI. (č. 272, str. 2—3). Knižně v Časových i nadčasových, str. 171—175, bez větších změn textových. — *Vyhládá Adam Mickiewicz* — srov. A. Mickiewicz: Tryzna, přeložil J. Vrchlický, Praha 1895; citované místo je ze str. 38—39. Str. 188: *v knižce Ménardově* — srov. essay Louise Ménarda Le Jour des morts v knize Réveries d'un païen mystique (1911, str. 216 až 224). Str. 189: *Smetanova Vlast* — správně Má vlast. Str. 191: *jak pověděl Jan Neruda* — citát je z poslední sloky 5. Písně kosmické; nezkrácená sloka zní: „Co světu Svět a pohrobí, | jež — jako naši velcí mrtví — zraku zmizí | a pěk svou váhou dále působí!“

Str. 197 — *Poznámky o literatuře válečné. 1.* Venkov 2. XII. (č. 286, str. 2—3); 2. tamtéž 16. XII. (č. 297, str. 2—3); 3. tamtéž 30. XII. (č. 308, str. 2—3); 4. tamtéž 6. I. 1918 (č. 6, str. 2—3); 5. tamtéž 13. I. (č. 12, str. 2—3). Knižně kapitoly 1—4 v Časových i nadčasových, str. 191—206; první tři kapitoly přetiiskl Šalda téměř beze změny, u kapitoly 4 (o Barbussově Ohni) poznamenal pod čarou: *Zde otiskují původní text před zcensurováním, které jej asi z polovice vyškrtalo.* — V našem vydání doplňujeme zabavený text beze změny z Časových i nadčasových, a to na těchto místech: str. 210, ř. 7: *nejen Německo, nýbrž mnohem, mnohem víc;* ř. 14: *němečtí vojáci... i filosofický předsudek;* str. 211, ř. 5: *Tím se liší... trvání zla na světě...* Zkonfiskované místo z kapitoly 5, která v Časových i nadčasových otištěna nebyla, nepodařilo se nám doplnit; je to místo na str. 213, ř. 15 po výrazu *otročí duše*, za nímž byla původně čárka. — Str. 198: *F. V. Krejčího Doba* — viz pozn. ke str. 151. Str. 199: *akce Českého srdce* — dobročinné sdružení Českého srdce mělo v roce 1917 pomoci hladovějícím českým dětem; bylo založeno z podnětu Růženy Svobodové; *májový list českého spisovatelstva* — manifestem z 16. května 1917 vyzvali čeští spisovatelé české poslance ve vídeňském parlamentu před zasedáním říšské rady, aby prosazovali „do krajnosti“ osvobodovací program celého národa, „neboť český lid se ho nikdy nevzdal“; *odpor skupiny Modráčkovy* — viz zde str. 169—174; *Hilbertovo drama Hnízdo v bouři* — premiéra byla v Národním divadle 30. IX. 1917. Str. 200: *F. V. Krejčího Vlákna ve víchřici* — správně Vlákna ve víchru, Praha 1917; *před týdnem napsal* — srov. F. V. Krejčí, „Vyhnot se či projít? K otázce ‚válečné literatury‘“, Právo lidu 8. XII. (str. 1—2). Str. 201: *Napsal jsem již v minulém čísle* — viz zde Poznámky o literatuře válečné 1, str. 197. Str. 208: *válečný román Barbussův Oheň* — přeložil Hanuš Jelínek, Praha 1917.

Str. 216 — *Kmen a jeho směr.* Kmen 1, č. 4 (8. III., str. 10—11). — Proti článku Přeskupení od Richarda Weinaera v Ranních Lidových novinách z 15. II. (str. 1—2), kde Weiner pod pseudonymem Poutník dokazuje, že Šalda sice přijal jeho myšlenku soustředit v Kmeni „lidi z nejruznějších a třebaš i nejprotichůdnějších táborů“, ale odmítl spolupracovat s kruhem Moderní revue. O dalším průběhu polemiky viz poznámku k Šaldově glosse Literární štvance (zde na str. 228). — *Ačkoliv ji mohl znáti velmi dobře i on* — Weiner psal do Šaldovy Noviny i České kultury; *poznámenal již feuilletonista Venkova* — srov. Dr. T — ský, „Kmen“ (Venkov 22. II., str. 2—3). Str. 217: *po svém referátě o F. V. Krejčím* — srov. R. Weiner, Přes padesát, Kmen 1, č. 1 (15. II., str. 9); *po své noticce o Právu lidu* — srov. R. W. [=R. Weiner], Velečtější pane redaktore, Kmen 1, č. 3 (1. III., str. 10—11), kde Weiner ostře odmítl způsob psaní Práva lidu o uhelné situaci v Praze.

Str. 218 — *Protesty proti intendantu Národního divadla.* Kmen 1, č. 6 (22. III., str. 10). — *Kolo zahájil klub českých dramatiků* — Klub českých dramatiků poslal Zemské správní komisi království Českého protest podepsaný A. Jiráskem a F. X. Svobodou. Je datovaný 1. března 1917 a je uveřejněn v Právu lidu 8. III. (str. 7); vytýká intendantu Otomaru Kvěchovi, že v poslední době svévolně zakázal provozovat sedm českých původních her, mezi nimi Mahenovu Uličku odvahy. Protest

Kruhu českých spisovatelů a Literárního odboru Umělecké besedy Zemské správní komisi je uveřejněn s názvem „Kruh českých spisovatelů pro svobodu uměleckého projevu“ v Právu lidu 17. III. (str. 7) a je podepsán za Kruh O. Theerem a H. Jelinekem, za Literární odbor UB B. Knöslem.

Dalším článkem polemiky je glossa:

Str. 218 — Ještě k protestům proti intendantuře Národního divadla. Kmen 1, č. 7 (29. III., str. 10—11). Podepsáno F. X. Š. — Před vlastní Šaldovou glossou je pod společným názvem otiskována část dopisu, kterou Šalda uvádí slovy: *Navazuje na mou noticku v předešlém čísle Kmene (viz glossu předchozí) s tímto názvem uveřejněnou, zaslal mně mladší moderní literát dopis, z něhož vyjímám tyto odstavce: ...* Dopis souhlasí se Šaldou v tom, že u nás ve věcech uměleckých rozhodují většinou neodborníci, a navrhuje, aby se zřídil jakýsi „literární soud“ z literárních odborníků, který by Národnímu divadlu doporučoval původní novinky. Vlastní Šaldova glossa vyvrací thesi nepodepsané poznámky v Národních listech 25. III. (str. 4) Protesty proti intendantuře Národního divadla, že prý někdejší intendantova odpovědnost politickým stranám, které jej k této funkci určily, byla lepším řešením, než je současný stav. Na Šaldovu glossu reagovaly Národní listy 31. III. (str. 3) opět anonymní poznámkou Divadlo — politikum, kde schválily vystoupení literárních spolků, ale v otázce odpovědnosti intendanta setrvaly na svém stanovisku.

Šalda uzavřel polemiku glossou:

Str. 219 — Protesty proti intendantuře Národního divadla (Glossa třetí a doufám poslední). Kmen 1, č. 8 (5. IV., str. 8). Podepsáno F. X. Š. — Šaldova odpověď na nepodepsanou poznámku Národních listů Divadlo — politikum (viz zde závěr poznámky k předchozí glosse). — *Peccatur intra et extra muros* — Hřeší se na obou stranách; *Prozrazuje lo bezděky p. dr. Hanuš Jelinek* — v článku Národní divadlo a intendance, Lumir 45, str. 232—233 (23. III.); *spoluredaktor p. Kratochvíl* — v Kmeni 1, č. 7 (29. III., str. 9) uveřejnil Zdeněk Kratochvíl „alegorickou lunetu“ s názvem Kompetence a s textem: „Správa ND: Jedině já mám právo nehrát české autory!“ Národní listy ve zmíněné poznámce pokládaly tuto karikaturu za projev proti odborné porotě.

Str. 219 — Naše řeč. Kmen 1, č. 8 (5. IV., str. 8). — *Výborný článek Fr. Táborského* — O překládání uměleckém, Naše řeč 1, str. 103—109 (28. II.). *Str. 220: Vynikající německý literární historik* — srov. Richard M. Meyer, Die deutsche Literatur des 19. Jahrhunderts (1912). Šalda naráží na místo na str. 660: „Man schreibt jetzt vielfach sauberer als früher, wenn auch nicht kräftiger.“

Str. 220 — O trhavé kritice a nedemokratické bibliofilii. Kmen 1, č. 10 (19. V., str. 9). — Polemika s nepodepsaným článkem (pravděpodobně Gustava Pallase) v Zlaté Praze 34, str. 323 (4. IV.) Z kulturního života, kde autor odsuzuje jako „novou módu“ „vzplanutí temperamentních jednotlivců“, představujících novou kritiku, a bibliofilii jako „hověni zájmům proců a zbohatlých dodavatelů i v literatuře“. V první části článku spatřoval Šalda útok proti kritickému referátu Beneše Musila [= Edmonda Konráda] v Kmeni 1, č. 6 (22. III., str. 11) o románu Tyldy

Meineckové Pouř sedláka Graciana. — *Knize tělo patronoval* — román Meineckové vyšel jako druhý svazek Stýblovky vybrané četby, kterou Pallas redigoval.

Str. 221 — Nové knihy (1). Kmen 1, č. 10 (19. IV., str. 9). — *Tomáše Trnky essay* — s názvem Filosofický problém války. *Str. 222: nejprve ve Zvonu, pak ve Venkově* — srov. -pa- [= F. S. Procházka], O. Příkryl: Z vojne (Zvon 17, str. 320—321, I. III.); W. [= R. Weiner], Válečná lyrika, jaké nechceme (Venkov 22. III., str. 2—3); *vedle pamětní řeči Pekařovy* — miněna smuteční přednáška 4. XII. 1916; je otiskována s názvem Císař František Josef I. v Národních listech 5. XII. 1916 (str. 1—2) a vyšla též samostatně s týmž názvem roku 1917.

Str. 222 — V. Martinek: Zahrada [Praha 1917]. Kmen 1, č. 11 (26. IV., str. 11—12).

Str. 225 — Romain Rolland: Michelangelo [Správně Život Michelangela]. *Se svolením autorovým přeložila Marie Kalašová.* [Praha] 1917. *Stran 192.* Kmen 1, č. 12 (3. V., str. 7—8). — *Quiddam suum ac proprium* — Cosí svého a sobě vlastního; *Beata Palma, ove non corre tempo* — Blažená duše, v níž neubíhá čas; *na příklad Thode* — srov. Henry Thode, Michelangelo und das Ende der Renaissance (1902).

Str. 226 — Nové knihy (2). Kmen 1, č. 12 (3. V., str. 10—11). Podepsáno F. X. Š. — *K dílu vrátíme se kritickým referátem* — k osobnosti Schauerově se Kmen vrátil až v č. 44 (13. XII., str. 1—4) v dílčí studii Rudolfa I. Malého Případ Schauerův, K tematů: Hořkost a nevíra. Zvláštní referát o Schauerových Spisech v Kmeni nevyšel.

Str. 226 — R. Bojko: Zbytečný. Část I. Stran 77. V Přerově 1916. Kmen 1, č. 13 (10. V., str. 7). — *Str. 227: Časopis Kalich* — srov. O. U., U oltáře neznámého Boha, Kalich 2, 1912, str. 132—133; *V druhém dílu* — vyšel v Přerově 1917. *Str. 228: referent Lidových novin* — srov. jv. [= J. Vodák], Bojko ve stopách Máchových, Ranní Lidové noviny 6. III. (str. 1—3).

Str. 228 — Jednou provždy. Kmen 1, č. 13 (10. V., str. 10). Podepsáno F. X. Š. — Proti glosse A. Procházky Vedlejší možnosti, uveřejněné v Moderní revui, sv. 31, 1917 (na obálce k č. 3 z dubna), v níž Procházka zesměšnil Šaldův doslov k Loutkám i dělníkům božím. Na Šaldovu obranu reagoval pak Procházka novou glossou Památné kaménky (na 2. str. obálky k č. 5 z června).

Str. 228 — Literární švanice. Kmen 1, č. 13 (10. V., str. 9—10). Podepsáno F. X. Š. — Pokračování polemiky s Richardem Weinerem (viz Šaldovu glossu Kmen a jeho směr i poznámku k ní zde na str. 216). Šalda reaguje na Rutteho článek Úmyslné neporozumění (Národ 1, str. 46—48, 19. IV.) a na Weinerovu stať O polemikách (Venkov 28. IV., str. 3—4), jež se týkají článku R. I. Malého Chvála diletantismu (Kmen 1, č. 3, 1. III., str. 3—4), kde Malý odsoudil Rádlův essay Láska k vědění (Lumir 45, 1916, str. 19—28). Na svou obranu proti Weinerovi napsal mezitím Malý glossu Úmyslné neporozumění (Kmen 1, č. 12, 3. V., str. 8—11) a Weiner na ni odpověděl poznámkou Pan Rudolf Malý... (Venkov 5. V., str. 3),

kde se zmínil i o svém odchodu z Kmene po Šaldově „ultimatu“, podle něhož „se buď měl zavázati mlčelivostí ke všemu, co se ve Kmeni děje a píše, buď jíti“. Pokračování polemiky viz v Šaldově glosse Pan Richard Weiner (zde na str. 229). Rutte odpověděl Malému na obranu a invektivu Úmyslné neporozumění stejnojmennou glossou v *Národě* 1, str. 126 (10. V.); k této odpovědi se v poznámce vyslovila i redakce *Národa* a odsoudila „polemické mravy“ Malého i redakce Kmene s Šaldou v čele. Šaldovu odpověď viz v glosse *Týdeník* *Národ*... (zde na str. 229).

Str. 229 — *Pan Richard Weiner*... Kmen 1, č. 14 (17. V., str. 11). Podepsáno F. X. Š. — Pokračování polemiky s R. Weinerem (viz předchozí poznámku). Šalda odpovídá R. Weinerovi, který jej vyzval v poznámce Po druhé a naposledy... (Venkov 11. V., str. 3), aby dokázal své tvrzení z glosy Literární štvance (viz zde na str. 228), že by Weinerovi sotva posloužilo vypsání jeho poměru k Družstvu Kmene. Na poznámku Pan Richard Weiner... reagoval napadený článkem Ne již polemika (Venkov 22. V., str. 3—6), kde popsal své styky s představiteli Družstva Kmene i redakční práce, které z jejich pověření ve funkci redaktora Kmene vykonal, přestože se redigování listu neustále zříkal. Šaldovu výtku, že neprávem vystupoval veřejně jako redaktor Kmene, vyvrací Weiner tím, že schůze Družstva schválila jeho redakční projev, že on sám všude jmenoval Eduarda Basse jako spoluredaktora a feuilleton že napsal do Lidových novin jen jeden, Přeskupení, 15. II., v němž poznamenal, že Kmen už řídí Šalda. Zároveň Weiner odsoudil představitele Družstva Kmene jako špatné informatory Šaldovy. Na toto vysvětlení již Šalda neodpověděl. Místo toho uveřejnilo Družstvo Kmene noticku Čtyřsloupcový monolog... (Kmen 1, č. 16, 13. V., str. 8): Weinera prý nikdy plenum ne zvolilo za redaktora.

Str. 229 — *Týdeník* *Národ*... Kmen 1, č. 14 (17. V., str. 11). Podepsáno F. X. Š. — Reakce na Rutteho glossu Úmyslné neporozumění (viz zde závěr poznámky k Šaldově glosse Literární štvance na str. 228). — Str. 230: *obrozených žiulů celé veliké politické strany* — v nepodepsaném úvodníku svého prvního čísla *Národ* oznamoval, že „půjde politickou směrnicí celkového prospěchu národního“ a že nebude, podobně jako *Národní listy*, provozovat jen politiku národní strany svobodomyšlné.

Str. 230 — *Pan Jan Thon*... Kmen 1, č. 14 (17. V., str. 11). Podepsáno F. X. Š. — Proti poznámce Jana Thona „V Kmeni...“, uveřejněné v *Národě* 1, str. 125—126 (10. V.), kde Thon ironicky kritisoval jednání redakce Kmene, která mu vrátila jeho repliku na Brtníkův referát o jeho Vybraných spisech K. Sabiny (Kmen 1, č. 11, 26. IV., str. 10—11) s poznámkou, že „Kmen nemá býti, orgán *diskusní*, nýbrž pokud možno *kladný*; diskusemi rozkolísal by se čtenář...“

Str. 230 — *Jan Herben šedesátníkem*. Kmen 1, č. 15 (24. V., str. 6). Podepsáno F. X. Š. — *Básnických almanachů moravských* — Herben přispěl do prvních dvou ročníků *Zory*, *Almanahu moravské omladiny* (Praha 1877 a 1878), několika básněmi pod pseudonymem Sv. Vojmír. Redigoval teprve třetí ročník *Zory*, *Almanahu* k desítiletému trvání *Moravské besedy*, a to s Janem Kabelíkem a Františkem Roháčkem (Praha 1885). Jan Hudec se podílel pouze třemi básněmi na druhém

ročníku; *pracemi prof. Ferdinanda Strejčka* — srov. F. Strejček, Lumírovci a jejich boje kolem r. 1880 (Praha 1915). Str. 231: *vrátím se k němu* — Herbenovo dílo zhodnotil Šalda až ve své studii O Janu Herbenovi, novináři a beletristovi, v Šaldově zápisníku 9, 1936—37, str. 132—142, (knižně v *Medailonech*, str. 62 až 69); *historická studie o nekritickém svatořečení Jana z Pomuka* — srov. Jan Herben, Jan Nepomucký, Praha 1893.

Str. 231 — *Gustav Jaroš (Gamma)*... Kmen 1, č. 15 (24. V., str. 6). Podepsáno F. X. Š. — Str. 232: *Nedávno zaznamenal jsem zde* — z Gammova článku o Rembrandtově grafice v Ročence Štencova grafického kabinetu přetiskl Šalda v Kmeni 1, č. 9 (12. IV., str. 6—8) stať *Umění a válka, kterou uvedl touto poznámkou: Mnoho pošetilého a malodušného bylo napsáno u nás v poslední době o tomto námětu, mnoho, zač zastydí se polomci naši za nás; a velmi málo opravdového, hodnoitného a úměrného jedinečnosti této příležitosti. Z tohoto mála jsou řádky Gammovy, které otiskují níže z Ročenky Štencova grafického kabinetu, kde uveřejňuje p. Gamma stať o Grafice Rembrandtově. Stať podává mnohem více, než slibuje název: pronikavé pohledy v celý umělecký charakter Rembrandtův, v tvůrčí tajemství geniovo, v poměr jeho k národu i lidstvu a nadto ještě význam umění jeho pro velikou katastrofu dnešního lidství.*

Str. 232 — *Nové knihy (3)*. Kmen 1, č. 15 (24. V., str. 9). Podepsáno F. X. Š. — *Není důvodů, proč vylučovati ji se scény Národního divadla* — polemiku, jež vznikla po odmítnutí Mahenovy Uličky odvahy Národním divadlem, viz zde na str. 218 až 219; *O těchto knihách přinese Kmen brzy posudek odborný* — srov. M. L.-K. [= Milada Lesná-Krausová], *Tři severské knihy*, Kmen 1, č. 18 (14. VI., str. 7—8) a č. 19 (21. VI., str. 8—10). Str. 233: *studii, otištěnou v Pokrokové revui r. 1914* — srov. Josef Lelek, *Poslední léta Boženy Němcové a pobyt její v Litomyšli, Pokroková revue* 10, 1913—14; *Psal jsem o knihách Demlových již v České kultuře* — o knížkách *Hrad smrti* a *Moji přátelé* (viz *Kritické projevy* 9, str. 195—196).

Str. 233 — *Tschechische Anthologie: Vrchlický — Sova — Březina. Übertragungen von Paul Eisner*. Kmen 1, č. 16 (31. V., str. 7—8). — *Grün nebo Adler* — Edmund Grün překládal první Vrchlického do němčiny (od r. 1885); Friedrich Adler přeložil do němčiny výbor z Vrchlického *Gedichte* von Jaroslav Vrchlický (1895). Str. 234: *vydávati ročně po ilustřem Sborníku* — Společnost Jaroslava Vrchlického vydávala od roku 1915 ročně *Sborník Společnosti Jaroslava Vrchlického*. O *Sborníku* z roku 1916 psal Šalda v poznámkách *Nové knihy (1)* (viz zde na str. 222).

Str. 234 — *Janem Lierem, ...* Kmen 1, č. 18 (14. VI., str. 9—10). — Str. 235: *první kniha jeho novel* — srov. Jan Lier, *Novely*, *Knihy* 1, Díl I a II, Praha 1883; *malířský aktový román Lierův* — v *Květech* 8, 1886, vycházel na pokračování Lierův román *Narcissa*.

Str. 235 — *Nové knihy (4)*. Kmen 1, č. 19 (21. VI., str. 10—11). Podepsáno F. X. Š. — Pod čarou je poznámka k nadpisu: *V této rubrice oznamuji nebo po případě stručně glossuji jenom spisy, jež byly zaslány redakci Kmene. — O jihočeském epose Holečkově přinese náš list později studii literárně kritickou* — v prvním ani v druhém

530 ročníku Šaldova Kmene slíbená studie není. Šalda sám se k zmíněnému Holečkovu dílu vrátil ve své studii Josef Holeček et son épopée paysanne (L'Europe centrale 2, 1927—28, str. 445—447) a v poznámce Poslední kniha Našich (Šaldův zápisník 3, 1930—31, str. 68). Str. 236: *Vrátíme se brzy k tomuto dílu stati rozbornou* — slíbená stať v obou ročnících Kmene nevyšla. Str. 237: *O knize přineseme referát* — srov. Vilém Dvořák, Bibliofilská vydání II, Kmen 1, č. 34 (4. X., str. 8—9).

Str. 237 — *Příšerný objev literární... Kmen 1, č. 19 (21. VI., str. 11)*. Podepsáno F. X. Š. — K nepodepsanému článku V. Ertla O vydání našich klasiků, Naše řeč 1, str. 184—185 (1. VI.).

Str. 237 — *Henri de Régnier: Muž a Siréna. Přeložil A. P. [= Arnošt Procházka], [Praha] 1917. Nákladem Fr. Borového. Stran 36*. Kmen 1, č. 20 (28. VI., str. 10—11). Podepsáno F. X. Š. — Str. 238: *sankce Akademie francouzské* — roku 1911 se stal H. de Régnier členem Akademie; *traditore ne traduttore* — zrazovatel, ne překládati.

Str. 239 — *Jiří Mahen: Tiché srdce. Verše 1916. V Přerově [1917] (3. svazek sbírky Klas). Stran 36 za 2 K*. Kmen 1, č. 20 (28. VI., str. 11).

Str. 240 — *František Čáda: Richard Wagner a Schopenhauer. (Stran 76. Hudební knihovny časopisu Smetana sv. 28.) [Praha 1917.] Kmen 1, č. 20 (28. VI., str. 11)*. Podepsáno F. X. Š.

Str. 240 — *Antonínem Štolcem, ... Kmen 1, č. 20 (28. VI., str. 11—12)*. Podepsáno F. X. Š.

Str. 240 — *Referent nepoctivec*. Kmen 1, č. 21 (5. VII., str. 11). Podepsáno F. X. Š. — Proti Ruttově referátu o Šaldových Loutkách i dělnicích božích v stati Společenský román v době válečné 3 (Národ 1, str. 275—276, 28. VI.).—Str. 241: *úmyslné neporozumění* — viz Šaldovy glossy Literární štvance a Týdeník Národ zde na str. 228 a 229; *ne já, ale kritika* — srov. Beneš Musil [= Edmond Konrád], Román milostný (Národní listy 26. I., str. 1—2); *týž, Šaldův román milostný* (Národní politika 26. I., str. 1—2); B. L., Loutky i dělnici boží (Venkov 25. II., str. 3); podle Konráda je smyslem Šaldových postav „vyzrátí z loutky na dělníka božího“. Str. 242: *orgán, který chce vystupovat jako reformátor české kultury* — míněn Národ (viz též pozn. ke str. 230).

Str. 242 — *Nové knihy (5)*. Kmen 1, č. 21 (5. VII., str. 11). Podepsáno F. X. Š. — *Byl nám slíben posudek odborný* — v prvním ani v druhém ročníku posudek není.

Str. 243 — *Příspěvek k literárním mravům českým*. Kmen 1, č. 23 (19. VII., str. 9). Podepsáno F. X. Š. — Proti poznámce G. P. [= Gustava Palase] Nové knihy, Zlatá Praha 34, str. 491—492 (11. VII.).—*Zlatokvět* — ve sbírce Zlatokvět u Fr. Borového vyšly do července 1917 tyto svazky: 1. V. Dyk, Krysař (1915); 2. St. K. Neumann, Bohyně — svěťice — ženy (1915); 3. O. Theer, Všemmu navzdory (1916); 4. Fr. Šrámek,

Splav (1916). První řada Zlatokvětu vycházela až do roku 1927; *tři významné svazky nové* — t. j.: 5. O. Theer, Faethon (1918); 6. V. Dyk, Zápas Jiřího Macků (1918); 7. R. Krupička, Zlatá kotva (1918). Str. 244: *jak jsem již dokázal* — viz na př. odmítnutí vydání Régnierovy básně Muž a Siréna (zde na str. 237).

Str. 244 — *Sociální stránka literatury (1)*. Kmen 1, č. 33 (27. IX., str. 7—8). Podepsáno F. X. Š. — K tomuto tematů se Šalda vyslovil ještě jednou glossou téhož názvu (viz zde na str. 249). Svou myšlenku, že i veřejné knihovny mohou poškodit spisovatele, zpřesnil v glose Poškození veřejné knihovny spisovatele? (viz zde na str. 252).—*V poslední České demokracii* — srov. V. Dyk, Sociální stránka literatury (Česká demokracie 21. IX., str. 5—6). Str. 247: *družstevní podnik Máje* — Máj, spolek českých spisovatelů beletristů, založený roku 1887 z popudu předních spisovatelů, mezi nimiž byl Neruda a Čech. Jeho průkopnický význam byl v úsilí o hmotné zabezpečení autorů, které se však později omezilo jen na obhajobu autorských práv a na hospodaření fondy získanými z darů.

Str. 247 — *Poslední číslo Volných směrů (XIX, 5) ... Kmen 1, č. 34 (4. X., str. 9)*. Podepsáno F. X. Š.

Str. 248 — *Rada spisovatelů*. Kmen 1, č. 34 (4. X., str. 9). — *Viktor Dyk v poslední České demokracii* — srov. V. Dyk, Rada spisovatelů (Česká demokracie 28. IX., str. 4); Dyk odpovídá na námitky týkající se většinou způsobu, jakým se Rada ustavila, a to A. Procházkoví (Památné kaménky, Moderní revue, sv. 32, 1917—18, č. 1, září, 2.—5. str. obálky), F. V. Krejčímu (Slovo k posledním sporům, Právo lidu 16. IX., 3.—4. str. 2. přílohy) a nepodepsané Kronice (Venkov 19. IX., str. 2—3), jejímž autorem byl pravděpodobně R. Weiner. Weiner se k věci vrátil ještě poznámkou Ad vocem Rady spisovatelů (Venkov 6. X., str. 3; podepsáno W.), kde vyslovil souhlas s názorem Šaldovým. Po těchto sporech byla Rada (Jirásek, Machar, Thomayer, Dyk, Stašek a Kvapil) jednohlasně potvrzena na důvěrné schůzi 18. XI.; *o ustavení Rady zvěděl jsem* — v nepodepsané lokalce Venkova (28. VII., str. 6) nazvané Rada českého spisovatelstva je zpráva o ustavení převzata z olomouckého Pozoru. Stručnou zprávu přinesly i Národní listy (27. VII., str. 6), které se k věci vrátily nepodepsaným obsáhlejším článkem Rada českého spisovatelstva (29. VII., str. 4), kde oznámily, že Rada byla vytvořena jako důsledek květnového manifestu spisovatelů, aby jednala jménem spisovatelstva; *Tvůrce a pospolitost* — viz zde na str. 148.

K otázce Rady spisovatelů se Šalda ještě vrátil glossou:

Str. 249 — *Sociální stránka literatury (2)*. Kmen 1, č. 36 (18. X., str. 7). Podepsáno F. X. Š. — Glossa se vztahuje k Sovovu článku Duch reformy, Neodvislost 10. X. (str. 1—2).—Str. 250: *F. X. Šalda v Kmeni* — viz Sociální stránka literatury (1), zde na str. 244; *s panem W. v nedělní kronice Venkova* — srov. W. [= R. Weiner], Laureáti (Venkov 7. X., str. 3—4), kde autor ironizuje autory válečné písně „Vlajte prapory“ Vladimíra Hornofa, Karla Dostála-Lutinova a Oskara Nedbala, kteří byli odměněni cenou neznámého dárce, složenou při České akademii věd a umění; *se IV. třídou České akademie* — IV. třída České akademie věd

a umění byla zřízena pro krásnou literaturu, výtvarné umění a hudbu; *posavadní materiál* — viz též polemiku o ustavení Rady spisovatelů (zde na str. 248).

Str. 250 — *Jakuba Demla Štěpěje*. Kmen 1, č. 34 (4. X., str. 5). Podepsáno F. X. Š.

Str. 251 — *Ivo kněz Vojnovič-Užickí*, ... Kmen 1, č. 36 (18. X., str. 6). Podepsáno F. X. Š.

Str. 251 — *Julius Zeyer předvídá světovou válku r. 1899*. Kmen 1, č. 36 (18. X., str. 6). Podepsáno F. X. Š. — K článku Básník Julius Zeyer o válce, Mírový list 1, str. 103 (č. 4, říjen); J. V. Řebík v něm otiskl Zeyerův dopis z 25. IV. 1899 se svým komentářem.

Str. 252 — *Poškozují veřejné knihovny spisovatele?* Kmen 1, č. 36 (18. X., str. 6—7). Podepsáno F. X. Š. — Šalda vysvětluje svou myšlenku, kterou vyslovil v glosse Sociální stránka literatury (1) (viz zde na str. 244). — *Z této věty vyčell si* — srov. nepodepsanou glossu *Poškozují veřejné knihovny spisovatele?*, *Národ* 1, str. 521 (11. X.).

Str. 252 — *K reorganizaci Národních listů*. Kmen 1, č. 38 (1. XI., str. 5). Podepsáno F. X. Š. — K prohlášení redakce v Národních listech 17. X. Na Šaldův soud o Ruttovi reagoval Rutte Otevřeným listem (*Národ* 1, str. 580, 8. XI.) a Šalda mu odpověděl říkáním o čistém srdci Miroslava Rutte (viz zde na str. 254). — *Od 17. října* — první číslo Národních listů za nové správy a redakce vyšlo až 21. X.; odpovědným redaktorem se stal L. Tůma, šéfredaktorem F. Šis; kromě přispívatelů, které Šalda jmenuje, přibyli i K. Čapek a O. Fischer. Str. 253: *v literární rubrice Národa* — viz Šaldovu glossu *Týdeník Národ* (zde na str. 229).

Str. 253 — *Karel Thon: Nová doba a Sokolstvo. V Mladé Boleslavi 1917. Stran 56*. Kmen 1, č. 38 (1. XI., str. 5). Podepsáno F. X. Š.

Str. 254 — *Řikání o čistém srdci Miroslava Rutte*. Kmen 1, č. 40 (15. XI., str. 6—7). — Na Šaldovu glossu K reorganizaci Národních listů (viz zde na str. 252) odpověděl Rutte zmíněným Otevřeným listem, kde se hájil proti Šaldovu nařčení, že je kritikem Procházkovy, případně Dykovy koterie; Šalda se mu prý mstí za kritické námitky proti Loutkám i dělníkům božím (srov. M. Rutte, *Společenský román v době válečné* 3—4, *Národ* 1, str. 275—276, 304—305 a 323—324) podobně, jako vypísal Sezimovi, když je odmítl (srov. K. Sezima, *Román essayistův*, *Lumír* 45, str. 147—156); Šalda prý dovede být spravedlivý pouze k básníkům cizím nebo mrtvým, neboť postrádá „spravedlivého a čistého srdce“; v závěru Rutte útočí proti Šaldovu lidskému charakteru a dovolává se soudů K. Čapka, E. Rádl a F. Tučného jako mluvčích mladé generace. — „*Sirhal“ p. Rutte mne, pí Benešovou, Svobodu* — srov. Mirko Rutte, *Pan F. X. Šalda...*, *Moderní revue*, sv. 24, 1911—12, str. 51—56; odsudek Šaldy i Svobody je v referátu o Svobodově románu *Až ledy poplují* (*Moderní revue*, sv. 26, 1913, str. 29—32); prudké invektivy proti Šaldovi jsou

i v Ruttově článku *Spor o Dvořáka* (tamtéž, str. 168—179); v *Novině za mě redakce* — srov. Artuš Drtil, „*Mirko Rutte Havelský, Maria z Magdaly*“ (*Novina* 2, 1908—09, str. 575) a B. B-ová [= B. Benešová], „*Mirko Rutte, Smuteční slavnosti srdcí*“ (*Novina* 4, 1910—11, str. 474—475); *Čell jsem pouze první část* — Šaldova glossa *Referent nepoctivec* vyšla po uveřejnění první části Ruttova referátu (viz zde pozn. k ní na str. 530). Str. 255: *viz v 21. čísle Kmene* — Referent nepoctivec, zde na str. 240; *velmi blízký redakčnímu kruhu Národa* — O. Fischer uveřejňoval v prvním ročníku *Národa* básně a divadelní referáty; *jak jsem uvedl kritický v Novině* — srov. F. X. Šalda, „*Otokar Fischer, Království světa*“ (viz *Kritické projevy* 8, str. 304).

Str. 255 — *Auguste Rodin...* Kmen 1, č. 41 (22. XI., str. 6).

Str. 256 — *Eliška Krásnohorská...* Kmen 1, č. 41 (22. XI., str. 6). — *Dvě sbírky drobnější epiky* — z Puškina Krásnohorská přeložila a vydala Výbor menších básní (Praha 1894) a Některé básně rozpravné (Praha 1895). Str. 257: *účastnila se... literárních bojů* — srov. Jan Máchal, *Boje o nové směry v české literatuře* (1880 až 1900), Praha 1926; *článkem Macharovým o Hálkovi* — srov. J. S. Machar, „*Vítězslav Hálek*“, *Naše doba* 2, 1894, str. 3—15; *Krásnohorskou jako básničku charakterisoval...* *Jaroslav Vrchlický* — srov. Jaroslav Vrchlický, *Sám o sobě* (Interview zachytil R. J. Kronbauer; *Máj* 1, 1902—03, str. 298—300).

Str. 257 — *Nové knihy (6)*. Kmen 1, č. 42 (29. XI., str. 7). Podepsáno F. X. Š. — *Třetí třída České akademie* — pro jazykozpyt a literární historii. Str. 258: *vydal tuším Vrchlický* — literární pozůstalost L. Staňka uspořádali J. Zeyer a J. V. Sládek a vydali ji se studií Vrchlického pod názvem *Básně*, Praha 1887; *brzy přinesu obširný referát* — srov. Kolda [= Edmond Konrád], „*Růžena Jesenská, Ivana Javanová*“, Kmen 1, č. 43 (6. XII., str. 7); *v stati úvodní* — viz Kapitoly literárně kritické 5, Karel a Josef Čapkové (zde na str. 135).

Str. 258 — *K překladu Suarèsova Stendhala*. Kmen 1, č. 43 (6. XII., str. 7). Podepsáno F. X. Š. — Týká se Suarèsova essaye *Stendhal*, který Šalda uveřejňoval ve vlastním překladu v *Kmeni* 1, č. 35—52.

Str. 259 — *Nové knihy (7)*. Kmen 1, č. 45/46 (20. XII., str. 11). — *III. díl Jana Kryštofa* — o prvních dvou dílech Jana Kryštofa psal Šalda po prvé v poznámkách *Nové knihy (2)* (zde na str. 226), obširný referát uveřejnil o nich R. I. Malý, *Nad dětstvím Kryštofovým*, Kmen 1, č. 22 (12. VII., str. 6—8). Str. 260: *k níž se brzy vrátíme referátem* — srov. Ferdinand Pelikán, *Český socialism a náboženství*, Kmen 2, 1918, str. 6 a 16; *I o této knize přineseme odborný referát* — srov. F. Mareš, *Vývoj lidstva*, Kmen 2, 1918, str. 181—184, 192—194, 200—203.

Str. 263 — *Otakar Theer. Náčrt charakterisační a třídivý*. Kmen 1, č. 47 (3. I., str. 1—4); s opravami tiskových chyb v č. 50 (24. I., str. 7). — *Dnes nezvěstný* — výtisk prvního vydání je v tresoru pražské Universitní knihovny. Str. 268: z *kusé velebásně Aischylovy* — miněna neúplně zachovaná hra Upoutaný Prometheus (5. st. př. n. l.); z *dramatického arcidíla Shelleyova* — miněna dramatická báseň *Odpoutaný Prometheus* (1820); s *tradicí francouzského klasicismu* — srov. na př. O. Fischer: *Faethon, Národ 1, 1917, str. 53—54 (19. IV.)*.

Str. 272 — *Mladá kniha*. Kmen 1, č. 49 (17. I., str. 4—5). Knižně v Kritických glossách k nové poesii české, str. 167—169. — Str. 274: „*Vyjekla jsem, ...*“ — citovaný odstavec není z kapitoly poslední, nýbrž z konce kapitoly předposlední „*Hrůza*“.

Str. 275 — *Poznávání Smetany*. Venkov 20. I. (č. 18, str. 2—3).

Str. 280 — *Papírové bolesti*. Venkov 27. I. (č. 23, str. 2—3). — *Honny soit qui mal y pense* — hanba tomu, kdo si o tom myslí něco špatného; výrok anglického krále Eduarda III. a nápis na Podvazkovém řádu, který založil; *po formulí Naumann-Krejčí* — nářezka na spis *Mittleuropa* (1915) od Friedricha Naumanna, který v něm hlásal nutnost celního a hospodářského spojení Německa s Rakousko-Uherskem, a na pojetí střední Evropy, jak je Šalda vyčetl z Doby F. V. Krejčího. Str. 281: *Si parva licet componere magnis* — Je-li dovoleno srovnávat malé věci s velkými (verš z Vergiliových Georgik, kde se srovnává práce včel s prací Kyklopů); *Před redakcí Nového věku* — v časopise *Nový věk 9* (1917) vycházel na pokračování Rádlův pamflet F. X. Šaldova filosofie (separát 1918); *na jeho anonymní korespondenci* — srov. poznámku vydavatelů v Kritických projevech 8 (str. 398—399) a 9 (str. 348). Str. 283: *celý vůl v tyglíku*! — nářezka na Liebigův masový výtažek.

Str. 284 — *Židovský román staropražský*. Venkov 2. II. (č. 28, str. 2—3). Knižně s drobnými úpravami jazykovými a stylistickými v Časových i nadčasových, str. 494 až 497.

Str. 288 — *O Jakubovi Demlovi*. Venkov 10. II. (č. 34, str. 2—4). — Článek byl ve Venkově na třech místech konfiskován rakousko-uherskou censurou a zabavený text se editorovi nepodařilo zjistit. Prvního z konfiskovaných míst se týká hlášení pražského policejního ředitelství z 12. II. (uložené v Archivu ministerstva vnitra pod signaturou PM 1911—1920 — 8/4/24/32 Č. 5673 ze 17. II. 1918), kde policejní ředitel dr. Kunz oznamuje mistodržitelství, že v článku o Jakubu Demlovi, „a to na místě *„Kdy odumírá“* až po *„policajtů a četníků“*, bylo shledáno vybízení k nepřátelství proti římskokatolické církvi“ (přeloženo z němčiny). K hlášení byl původně přiložen necensurovaný povinný výtisk Venkova, který se však v Archivu ministerstva vnitra nedochoval. — Str. 291: *jak krásně kdesi fekl* — v předmluvě ke knížce *Věštec* (1917).

Str. 293 — *Umělecké přestavby*. Venkov 17. II. (č. 40, str. 2—3). — Str. 294: „*Však*

jako slavík...“ — citována druhá až čtvrtá sloka z Hálkovy 31. básně ze sbírky *V přírodě* (Praha 1872).

Str. 297 — *Výsraha mistrova*. Kmen 2, str. 2—4 (č. 1, 28. II.). Knižně v Časových i nadčasových, str. 486—493, s těmito většími odchylkami: str. 302, ř. 27: *motivem k jeho básním... Jak je to málo! Tu svou živou dceru jako by byl dělal jen levou rukou, roztržil a nedbale; všecku svou sílu a všecken svůj důmysl jako by si byl vyhradil pro tu dceru fiktivnou ve verších...“*; str. 304, ř. 5: *na počátku. Jenže ... kde vzít dnes k tomu všemu síl? To by si žádalo víc než reka a bohatýra, víc i než poloboha... , to by si žádalo boha celého! A my jsme již skoro podlidé... Ano podlidé.“* — Str. 298: *Might have been* — Mohlo by být. Str. 299: *Baudelaire „Albatros“* — básni z *Květů zla; Exilé sur le sol au milieu des huées, ses ailes de géant l'empêchent de marcher* — Na zemi vyhnanec vydaný posměchu, jeho obří křídla mu brání v chůzi (Baudelaire, *Albatros*). Str. 303: *Que les vers ne soient pas votre éternel emploi... C'est peu d'être agréable et charmant dans un livre, il faut savoir encore et converser et vivre* — Ať verše nejsou vašim věčným zaměstnáním... Je málo být příjemný a roztomilý v knize, je ještě třeba umět i mluvit i žít (Boileau, *O umění básnickém*).

Str. 305 — *Kritik života*. Kmen 2, str. 21—23 (č. 3, 14. III.). — Str. 309: *nevědomcem Juliem Grégrem* — srov. -Gr.- [= J. Grégr], *Literatura, Národní listy 8. VII. 1886* (přílohy str. 1); Grégr tu hrubě odmítá Alšovy ilustrace k RKZ.

Str. 312 — *Non olei*. Venkov 17. III. (č. 64, str. 2—3). Knižně s běžnými jazykovými a stylistickými úpravami v Časových i nadčasových, str. 240—243. — Str. 314: *Dnes týden* — srov. Čestí spisovatelé na obranu svých práv, V Praze dne 4. března 1918 (Národní listy 10. III., str. 4). Prohlášení podepsali J. Borecký, A. Breska, K. M. Čapek-Chod, A. Červinka, V. Dyk, J. Guth, F. Herites, I. Herrmann, H. Jelínek, A. Jirásek, J. Kalda, F. Khol, B. Knoesl, K. Mašek, F. Obrtel, F. S. Procházka, F. Sekanina, K. Sezima, F. X. Svoboda, F. X. Šalda a V. Štech. Podepsaní se usnesli, aby byl neprodleně zřízen Syndikát českých spisovatelů pro hájení hmotných zájmů spisovatelů, aby se zahájilo jednání s nakladateli o minimálním honoráři a o autorských smlouvách, aby se revidovaly staré smlouvy a aby nakladatelé odvedli spisovatelům, jejichž knihy zatím zdražili, patřičný podíl; zároveň byli zpnomocněni Breska, Dyk, Jelínek, Rais a Štech, aby zadali k schválení stanov Syndikátu a aby zatím jednali s nakladatelskými kruhy o požadavcích spisovatelů. Syndikát po svém ustavení měl zakročit ve věci vydávání knih a časopisů i v kruzích zákonodárných; *jako Muguets... — značky voňavek: Konvalinky, Tokijské květy, Ruská juchta*.

Str. 316 — *Marie Gebauerová: Rod Jurija Klemenčiče. Román. V Laichtrově Sběrce krásného písemnictví* [Praha 1918]. *Stran 316*. Kmen 2, str. 32—33 (č. 4, 21. III.).

Str. 321 — *Olázka spisovatelská. 1*. Venkov 24. III. (č. 70, str. 2—3); 2. *tamtéž 31. III.* (č. 75, str. 2—3); 3. *tamtéž 7. IV.* (č. 80, str. 2—3). Knižně v Časových i nadčasových, str. 359—371, s těmito textovými změnami: str. 322, ř. 4: *sudidly přísně věcnými; nyní teprve je znemožňována kamarádská blahově v kritice; ř. 23:*

postavení ve společnosti — *lépe mimo společnost*; str. 324, ř. 26: na plný výnos své práce. *Má-li jeho práce za něco stát, musí se jí věnovat cele, pracoval soustavně, metodicky, s nejpěším soustředěním — proto také musí žádat, aby jej slušně živila*; str. 325, ř. 25: o spravedlivou mzdu a o *spravedlivé pojištění proti úrazu*; str. 326, ř. 10: v nejkrásnějším smyslu slova? *Ale to nebyla společnost, to byla džungle, odplovne si náš šťastný potomek.* — Str. 321: *když jsem podpisoval před čtrnácti dny apel nového Syndikátu spisovatelského* — viz pozn. ke str. 314. Str. 328: *nakladatelsko-družstevný spolek Máj* — viz pozn. ke str. 247. Str. 331: *minule na těchto místech* — viz část 2 na str. 325.

Str. 333 — *Formulková poesie*. Kmen 2, str. 61—63 (č. 8, 18. IV.). — *Ad Kalendas Graecas* — do nekonečna. Str. 337: „*O mon Dieu, vous m'avez blessé d'amour et la blessure est encore vibrante... O mon Dieu, votre crainte m'a frappé et la brûlure est encore là qui tonne...*“ — Ó můj Bože, ranil jsi mě láskou a rána je ještě živá... Ó můj Bože, bázeň před tebou mě zasáhla a žár, jenž hrní, je ještě v ní. Str. 338: *de bas étage* — pokoutní.

Str. 341 — *Historický Torquato Tasso. I.* Venkov 21. IV. (č. 92, str. 3—4); 2. tamtéž 5. V. (č. 103, str. 2—3); 3. tamtéž 12. V. (č. 109, str. 2—3); 4. tamtéž 19. V. (č. 115, str. 2—3); 5. tamtéž 26. V. (č. 120, str. 2—3); 6. tamtéž 9. VI. (č. 132, str. 2—3); 7. *(Poslední)* tamtéž 16. VI. (č. 138, str. 2—3); v poznámce pod čarou k označení druhé a poslední kapitoly jsou opraveny tiskové chyby z předěšlých kapitol. Knižně v Časových i nadčasových, str. 207—233, s názvem *Historický Torquato Tasso neboli předstírání k baroku. Památce filozofa Fr. Čády, s nímž jsem mnoho hovořoval o těchto problémech*. Z důležitějších změn v textu uvádíme: str. 341, ř. 8: jako literární historik a uměnovědec — *obíral jsem se jí jako prologem k době u nás málo známé a milované, a přece velmi důležité: k baroku*; ř. 11: nýbrž o Tassovi historickém. *Chci zde ukázat, že taková veliká, symbolicky příznačná postava nemusí být v osvětlení vědeckém méně živá, méně zajímavá než v podání beletristickém; spíše naopak. I historie může být velikou básníčkou, rozhodně někdy větší než rekonstrující obraznost básníka-epigona*; str. 343, ř. 1: *neplatí totéž o gotice? Ostatně není i barok severní a protestantský?*; str. 347, ř. 22: *spočine svým zrakem — vylučný estél ve všem všudy* —; str. 349, ř. 27: byl hříčkou cizích názorů a soudů: *jako slabá loďka ve vlnobíli mořském zmlít se tento básník bez sebevědomí mezi odsudky svých různých odpůrců*; str. 354, ř. 14: *všechn individualistický rozlet obmezil co nejvíc tvořivou svobodu*; str. 355, ř. 10: *velikým cílům. Sit sicuti cadaver, jak stojí v řeholi Ignaciově. Mních budí v rukou svého představeného jen trpný bezvolný nástroj zcela poddaný cizí vůladařské*; str. 363, ř. 14: *Tasso skutečnostný, rozhlodaný a podrytý všemi nemocemi své doby, mravními, náboženskými, estelickými*. Poslední dva odstavce studie jsou v Časových i nadčasových vynechány. — Str. 341: *odborným referentem* — srov. J. H. [= J. Hilbert], *Torquato Tasso*, Venkov 17. III. (str. 3—4). Str. 342: *známé knihy Jakuba Burckhardta* — *Die Kultur der Renaissance in Italien (1860) a Geschichte der Renaissance in Italien (1867)*. Str. 344: *vůdcové svazu lombardského, odpůrci Štaufů a tvůrcové guelfů* — lombardská města Milán, Pavia, Cremona a j. bojovala proti svrchovanosti císařského rodu Štaufů již od 11. století za podpory papežů; později tento boj rozdělil italská města a rody v nich vládoucí na dvě strany krvavě

se potírající: stranici císařovi se nazývali ghibellini, stranici papežovi guelfové. Str. 345: *tažení Bourbonovo na Řím* — roku 1527 vyplenilo německé žoldnéřské vojsko pod Karlem Bourbonským Řím; *mezi Ligou a císařem Karlem V.* — papež Kliment II., z obavy před rostoucí mocí císaře Karla V. v Itálii, ujednal roku 1526 Svatou ligu s úhlavním nepřítelem Karlovým, francouzským králem Františkem I.; k Lize patřila též Anglie, Švýcarsko, Milán, Benátky a Florencie. Str. 348: *do svého „Smulku“* — miněna Mussetův sonet *Tristesse*. Str. 351: *propadl duchu Cruscy* — míněna Accademia della Crusca ve Florencii; *quos vult perdere Iuppiter, demental* — koho chce Jupiter zničit, toho zbaví rozumu.

Str. 368 — *Věda a národnost*. Venkov 28. IV. (č. 98, str. 2—4). Knižně v Časových i nadčasových, str. 249—253, bez větších textových změn. — Str. 369: *To stane se jistě brzy v našem listě jiným odborníkem* — srov. O. Srdinko, Ladislav Syllaba: *Nauka o lékařském poklepu a poslechu*, Venkov 3. V. (str. 2).

Str. 373 — *Básnická obroda St. K. Neumanna*. Kmen 2, str. 85—87 (č. 11, 9. V.). Knižně v Kritických glossách k nové poesii české, str. 187—196. — Str. 378: „*Selka*“ — správně „*Chvála selky*“. Str. 381: *nedávno ve Volných směrech* — srov. St. K. Neumann, *O poměru k umění, Volné směry* 18, 1915, str. 5—26; *Pourquoi tant de bruit pour une omelette?* — Proč tolik povyku pro maličkost?

Str. 383 — *Otokar Fischer, básník dramatický*. Kmen 2, str. 101—103 (č. 13, 23. V.). Knižně v Kritických glossách k nové poesii české, str. 177—186. — Str. 385: *knihla Michautova o mladém Sainte-Beuvovi* — *Sainte-Beuve avant les Lundis (1903)*. Str. 386: *Otokar Fischer... napověděl kdesi* — srov. O. Fischer, *O účasti umělecké tvořivosti v literárně historickém badání*, *Lumír* 42, 1913—14, str. 209 až 215, 255—260; *lakových Rougon-Macquartů...* — srov. Émile Zola, *Les Rougon-Macquarts (1871—93)*; Ricarda Huch, *Erinnerungen von Ludolf Ursleu dem Jüngeren (1893)*; Thomas Mann, *Buddenbrooks (1901)*. Str. 391: *Quos vult perdere...* — viz pozn. ke str. 351.

Str. 393 — *Bída fráze*. Venkov 23. VI. (č. 144, str. 2—3). Knižně bez podstatných zásahů do textu v Časových i nadčasových, str. 244—248. — Týká se básnické sbírky Rudolfa Krupičky *Zlatá kotva*, Praha 1918.

Str. 398 — *Tvůrčí osobnost Růženy Svobodové*. Venkov 7. VII. (č. 155, str. 2—5). — *Turdil jsem již před lety* — v polemice s A. Novákem (viz Kritické projevy 9, str. 217—225 a 232). Str. 405: *akci Českého srdce* — viz pozn. ke str. 199.

Str. 407 — *Národní podobenství tvorby Březinovy*. Kmen 2, str. 221—222 (č. 29, 12. IX.). — Na tuto Šaldovu studii reagoval K. Čapek v *Cestě* a Šalda mu odpovéděl polemickou statí *O samotě, tragismu, bolesti a jiných necivilnostech* (viz zde na str. 483). — Str. 408: *nedávno... na těchto místech* — srov. Zdeněk Kratochvíl, *Na Janem Preislerem*, Kmen 2, č. 19—30. Str. 410: *Vypsal jsem jinde* — v první části *essaye Vývoj a integrace v poesii Otokara Březiny v Duši a díle (Soubor díla F. X. Šaldy, sv. 2, str. 131—140)*.

Str. 412 — *Ad vocem národního umění*. Venkov 15. IX. (č. 215, str. 3—4) a 22. IX., (č. 221, str. 2—3). — *V posledním čísle Června* — srov. Josef Čapek, Co bych nechtěl mítí řečeno jen sám za sebe, Červen 1, str. 195—197 (15. IX.).

Str. 419 — *Siluelka Lermontova*. Venkov 6. X. (č. 232, str. 2—3) a 13. X. (č. 238, str. 2—4). Knižně v Časových i nadčasových, str. 269—277, se změnou na str. 425, ř. 4: místo to jest Lermontov, ne, jaký byl empiricky je *ne, jakým se jevil*. — Str. 419: *Někdy v devadesátých letech* — srov. M. J. Lermontov, *Básně I* (1828—32), II (1833—37), přeložil Fr. Táborský (Sborník světové poesie, sv. 7 a 38), Praha 1892 a 1895. Str. 421: *v jedné ze svých nemnohých povídek moderních* — srov. Alois Jirásek, *Z malých cest*, kap. 4 (v knize *Z různých dob I*); *otištěná v těch letech v Lumiru* — správně v Květech 5, 1870, str. 118; Jirásek však na uvedeném místě cituje poněkud upravené knižní znění básně (srov. *Básně Michala Lermontova II*, Praha 1874, str. 67), které se od znění časopiseckého podstatně liší. Str. 426: *práce Merežkovského o Lermontovovi* — srov. D. S. Merežkovskij, *Poet sverch-čelovečestva* (1910).

Str. 428 — *Mléčící básník*. Venkov 20. X. (č. 244, str. 2—3).

Str. 432 — *Radostný*. Venkov 3. XI. (č. 256, str. 2—3). Knižně v Časových i nadčasových, str. 254—258, s touto změnou na str. 435, ř. 7: místo tím velkým idealismem je *tím velkým zárem*. — Str. 433: *Pruský literární historik* — v Časových i nadčasových je pod čarou poznámka: *Miněn R. M. Meyer*.

Str. 437 — *Odcházejí*. Venkov 10. XI. (č. 262, str. 2—3). Knižně bez větších textových změn v Časových i nadčasových, str. 259—262. — Str. 440: *i my jsme si je přeložili* — překlad Jana Mrazíka vyšel v Praze 1910.

Str. 442 — *O dobré vládě*. Venkov 17. XI. (č. 268, str. 2—4). — *That's the question* — taková jest otázka (ze slavného monologu Shakespearova Hamleta Být či nebýt...).

Str. 446 — *Obec boží*. Venkov 1. XII. (č. 280, str. 2—3). Knižně v Časových i nadčasových, str. 458—462, s touto závažnější změnou na str. 446, ř. 7: rozhodně a otevřeně postavili — *není to ovšem řešení, je to jen počátek dlouhé cesty za nim*.

Str. 451 — *Za Bohumilem Kubištou*. Kmen 2, str. 313—314 (č. 41, 12. XII.). Stať byla s Šaldovým svolením přetištěna v katalogu VII. výstavy KVVU Aleš „Bohumil Kubišta“ (Brno 1922), str. 5—10. V přetisku byly vynechány první tři odstavce, pak odstavec začínající *Pamatuji se živě* (zde na str. 454) a čtyři odstavce poslední; přetisk sám je až na drobné jazykové odchylky nezměněn, jen některé časové narážky v roce 1922 již neaktuální byly potlačeny (na př. věta o Fillovi — zde na str. 451). — *Před týdnem* — B. Kubišta zemřel 27. XI. 1918; *Lokálka mnou otfášla* — srov. Malíř Bohumil Kubišta zemřel, Venkov 30. XI. (str. 5). Str. 452: *v Unionce* — v někdejší kavárně Union na Národní třídě. Str. 456: *V lokálce, již přinesl Venkov* — viz pozn. ke str. 451.

Str. 457 — *Masaryk jako tvůrce kulturní*. Venkov 21. XII. (č. 289, str. 2—3). — Příležitostný feuilleton k Masarykovu návratu ze zahraničí do Prahy po světové válce 21. XII. — Str. 460: *nedávný článek v kterémsi týdeníku* — srov. jv [= J. Vodák]; První prezident české republiky, *Česká stráž* 1, 22. XI. (str. 1—3). Vodák odsuzuje způsob, jímž psala o Masarykovi R. Svobodová v Zahradě iremské, Dyk v Konci Hackenschmidově a Holeček v Tragedii Julia Grégra.

Str. 462 — *In memoriam Františka Čády*. Venkov 29. XII. (č. 305, str. 2—3). — Str. 463: *in camera caritatis* — v soukromí; *jeho styk s filosofií pragmatickou* — na př. F. V. Krejčí v 6. kapitole své knihy *Filosofie posledních let před válkou* (Praha 1918) a Josef Fischer v nekrologu *Filosof vychovatel v Národě* 2, str. 620 až 621 (19. XII.).

Str. 466 — *František Táborský...* Kmen 1, č. 49 (17. I., str. 5). Podepsáno F. X. Š. — *Nedávo v Naši řeči* — viz pozn. ke str. 219.

Str. 466 — *Práva básníková*. Kmen 1, č. 50 (24. I., str. 6). Podepsáno F. X. Š. — *Nedávo rozepsal se v jistém deníku pražském* — srov. F. O. [= F. Obrtel], „Dojmy a žaloby z „odlehle dědiny“, Když byla Růžena Svobodová na severní Moravě“, Venkov 2. I. (str. 2—3). Str. 467: *Wie ich es sehe* — podle názvu spisu Petra Altenberga; *mladý literární historik* — srov. L. N. Zvěřina, Petr Bezruč, Kmen 1, č. 31 (13. IX. 1917, str. 1—2).

Str. 467 — *Modráčkovy Socialistické listy*. Kmen 1, č. 51 (31. I., str. 7). — Proti nepodepsanému článku „1915—1917“ (*Socialistické listy* 1, 1917—18, 15. I. 1918, str. 6). — *Národní listy a Národ* — srov. nepodepsaný referát O válce a tvorbě kulturní, *Národní listy* 4. II. 1915 (str. 3, večerní vydání) a *Národ* 7. II. 1915. Přednáška v sále Měšťanské besedy 1. II. 1915 byla součástí cyklu, který uspořádal spolek Vesmír; *cituje mne ve své brožuře* — srov. Zásady směru radikálně socialistického v československé sociální demokracii (Praha 1917); v stati Úvodem na str. 5 píše Modráček: „A jak hořko nám, když jeden z vynikajících českých spisovatelů, F. X. Šalda, o jehož seriosnosti nemůže býti pochyby, píše o jednotlivých českých politikách, kteří svou přízpusobivost v posledních třech letech vedli až na samu mez *zbabělosti a bezcharakternosti osobní i národní*, — a aniž jmenuje stranu nebo osoby, čtenáři celé země obrací maně své zraky na stranu naši!“ Brožuře věnoval Šalda pozornost v Kmeni (viz zde na str. 169).

Str. 468 — *Nové knihy (8)*. Kmen 1, č. 51 (31. I., str. 7). Podepsáno F. X. Š. — *Max Brod: Tychona Brahe cesta k Bohu* — Šaldův referát z Venkova 2. II., nazvaný *Židovský román staropražský*, viz zde na str. 284. Str. 469: *Kdesi čell jsem soud proslulého literárního kritika* — srov. A. N. [= Arne Novák], *Z domácího i cizího písemnictví*, Venkov 16. I. (str. 2—3); *Risum teneatis!* — Zadržte smích! (Podle Horatiova O umění básnickém).

Str. 469 — *Činoherní cyklus, ...* Kmen 2, str. 17—18 (č. 2, 7. III.). Podepsáno F. X. Š. — *Naproti tomu postavila se správa divadelní... na stanovisko prostě ne-*

540 *umělecké* — srov. J. H. [= J. Hilbert], Jubilejní cyklus národních her českých v Národním divadle, Venkov 10. II. (str. 4—5). K 50. výročí položení základního kamene k Národnímu divadlu byl stanoven pro dobu od 2. května do dnů Husových výlučně český repertoár, a to ještě „jen práce, jejichž látka jest čerpána z českého života ať minulého, ať přítomného“.

Str. 469 — Dopisy Jaroslava Vrchlického se Sofií Podlipskou z let 1875—1876. Kmen 2, str. 18—19 (č. 2, 7. III.). Podepsáno F. X. Š. — *O mé úvodní studii* — viz Dvě rozhodná léta v životě Jaroslava Vrchlického: 1875—1876 (zde na str. 36).

Str. 470 — Malichernictví. Kmen 2, str. 27 (č. 3, 14. III.). Podepsáno F. X. Š. — Ke glosse M. Novotného Otcové a děti, Mladá generace 1, str. 157—158 (1. III.); Novotný vytýká mimo jiné redaktorům časopisů nezájem o Mladou generaci a vůbec o literární snahy studentstva. Na Šaldovu glossu Malichernictví odpověděl M. Novotný v Drobnostech a odpovědích (Mladá generace 1, str. 196, 15. IV.), kde uvádí, že svou glossou Otcové a děti chtěl kritizovat i ostatní redaktory velkých časopisů, neboť se vůči Mladé generaci chovají se stejným nezájmem jako redaktor Kmene.

Str. 471 — Jaroslav Maria: Torquato Tasso. Tragedie o čtyřech dějstvích. J. Ollo [Praha 1918]. *Stran 83.* Kmen 2, str. 66—67 (č. 8, 18. IV.). — *Jeho veliká kritická monografie* — srov. A. Solerti, Život Torquata Tassa I—III (1895).

Str. 472 — Pan Stanislav K. Neumann... Kmen 2, str. 67 (č. 8, 18. IV.). — K článku St. K. Neumanna Dvě knihy skutečně nové, Červen 1, str. 11—13 a 23—27 (č. 1 a 2, 7. a 21. III.). Šalda reaguje na místo, jímž Neumann odmítl jeho referát o Božích mukách (viz zde Kapitoly literární kritické 5, Karel a Josef Čapkové, str. 135). Neumann proti Šaldovi tvrdí, že v „Božích mukách domnělý kult zázraku je pouhé citové zčeření a domnělé hledání Boha pouhým obratem do sebe v okamžicích znepokojení“. Další polemiku Neumann odmítá, protože odmítá samo Šaldovo východisko ztotožňující požadavek civilnosti „s požadavkem umění osvícensky pokrokového“ (Červen, str. 26).

Str. 472 — Proti návrhu Macharovu. Kmen 2, str. 129—130, (č. 16, 13. VI.). — Na Šaldovy vývody reagovala nepodepsaná glossa Páté přes deváté (Právo lidu 16. VI., str. 5), která odsoudila ostrá slova Šaldova, jako předtím odsoudila nářady Procházkovy v Moderní revui (srov. Právo lidu 9. VI., str. 4). Šalda odpověděl glossou Právo lidu z 16. června... (viz zde na str. 475). Na Šaldův článek Proti návrhu Macharovu reagoval stejnojmenným článkem i Viktor Dyk v Čestě a Šalda mu odpověděl poznámkou V třetím čísle Cesty... (viz zde na str. 476).

Str. 475 — Právo lidu z 16. června... Kmen 2, str. 139 (č. 17, 20. VI.). Podepsáno F. X. Š. — Proti nepodepsané glosse v Právo lidu Páté přes deváté (viz předchozí poznámku). — *V minulém čísle Kmene* — viz glossu Proti návrhu Macharovu (zde na str. 472); *právě v témže čísle* — míněn nepodepsaný článek Agrární ostouzení dělnických podniků, Právo lidu 16. VI. (str. 6). *Str. 476: proti zvrhlostem a ni-*

čemností Karáskovým — narážka na anonymní dopisy, které psal Karásek Šaldovi, Kvapilovi, Sovovi a j. (viz též poznámky vydavatelů v Kritických projevech 8, str. 398—399, a 9, str. 348).

Str. 476 — V třetím čísle Cesty... Kmen 2, str. 146—147 (č. 18, 27. VI.). Podepsáno F. X. Š. — Polemika s Dykovým článkem Proti návrhu Macharovu (Cesta 1, str. 82), jímž Dyk glossoval stejnojmenný článek Šaldův v Kmeni (viz zde na str. 472). Kromě vystoupení proti Šaldovu výroku, že by nepodepsal květnový manifest spisovatelů, kdyby věděl, že bude předložen k podpisu i Arnoštu Procházkovi, vyslovil Dyk i pochybnost, že by vědomostí „bylo vneseno v národ v poslední době až Bůh brání“. Šalda k tomu zaujal stanovisko glossou *O přílišné a pochybné popularisaci vědecké* v Kmeni 2, str. 147 (č. 18, 27. VI.), kterou sice podepsal svou šifrou, ale v níž uveřejnil dopis nejmenovaného autora s touto úvodní poznámkou: *Obdržel jsem list od vědce a badatele v tak zvaných vědách exaktních, a badatele ne ledajakého, z něhož vyjímám tyto řádky, osvětlující v mém smyslu tuto otázku, způsobilou vyvolati mnoho pokryteckého pohoršení u lidí polovzdělaných. V listě tom stojí mimo jiné: ...Následuje obšírný citát, který zdůrazňuje, že Šalda „pochopil... správně, že pouhý poznatek jest danajský dar; pokud zároveň nestupňují sílu duše a povahy lidské, aby toho poznatku dovedla dobře užití, aby neškodila jim ani sobě ani bližnímu, prokázal jsem jim obdarovanému službu velmi pochybnou“.* To prý Šalda vyslovil i v Loutkách i dělnicích božích. Nakonec autor dopisy žádá, aby „ruku v ruce s popularisační činností naukovou a poznatkovou... kráčela hlubší činnost výchovná (filosofická, ethická, náboženská), která by držela rovnováhu novým a novým pozitivním poznatkům, vrhaným v lid“. Uveřejněním citátu z dopisu čelil Šalda nejen Dykovi, ale i nepodepsané glosse Duševní obzory českého literárního týdeníku (Právo lidu 23. VI., str. 4—5), kde se rovněž zapochybovalo o tom, že by v národ bylo vneseno příliš mnoho vědomostí; na další výtku Práva lidu, že Kmen uráží Zvěřinovým článkem Hydra (str. 133—134, č. 17, 20. VI.) ruské bolševiky, odpověděl Šalda glossou:

Str. 476 — Právo lidu z 23. června... Kmen 2, str. 147 (č. 18, 27. VI.). Podepsáno F. X. Š. — V otázce lidové university se Šalda přihlásil o slovo ještě glossou „Právo lidu“ (viz zde na str. 477). V otázce Zvěřinovy Hydry, napsané proti sociálně demokratické levici (B. Šmeralovi) a využité současně agrárním Večerem (27. VI., str. 1) a Lidovým deníkem (28. VI., str. 1), Šalda nepostřehl — pod vlivem prudké propagandy proti sociální demokracii za její austrofilskou válečnou politiku — odklon levice uvnitř strany od této politiky po Říjnové revoluci a odsuzoval Šmerala a ostatní příslušníky levice nadále. Ve vlastní polemice o Zvěřinovu Hydry podcenil její vlastní smysl v současném třídním boji a spokojil se malicherným sporem o tom, co napsal či nenapsal Zvěřina. Polemika pak pokračovala nepodepsanou glossou Český spisovatel schvaluje zavraždění Jeana Jaurése v Právo lidu 29. VI., na niž Šalda reagoval glossou Ještě Zvěřinova Hydra a Právo lidu (viz zde na str. 480). — *Str. 477: s králkozrakého stanoviska Hyberské ulice* — v Lidovém domě v Hyberské ulici byla redakce Práva lidu; *nalezne si odpověď v glosse předchozí* — míněna glossa v Kmeni *O přílišné a pochybné popularisaci vědecké* (viz zde pozn. ke glosse V třetím čísle Cesty... na str. 476); *vydává ve Vidni list* —

542 František Dvořák vydával ve Vídni od počátku roku 1918 čtrnáctideník Svědomí, který přinášel i úvahy Antonína Macka; napsal úvodní stať dnešního čísla — srov. Antonín Macek, Dělník a náboženství, Kmen 2, str. 141—142 (27. VI.).

Str. 477 — *Právu lidu*... Kmen 2, str. 154 (č. 19, 4. VII.). Podepsáno F. X. Š. — Šalda hájí své stanovisko k lidové universitě, přijaté v článku Proti návrhu Macharova (viz zde na str. 472) a kritizované nepodepsanou glossou Duševní obzory českého literárního týdeníku v *Právu lidu* (viz zde poznámky k oběma předchozím Šaldovým glossám). Z článku F. V. Krejčího Lid a věda, kterého se Šalda dovolává, vyšla zatím první část (v *Právu lidu* 29. VI., str. 7; podepsáno K.); část druhá vyšla později (14. VII.). — *Jako pan Macek* — viz pozn. k předchozí glosse. Str. 478: *v němž se spílá Kmeni* — míněna nepodepsaná glossa Český spisovatel schvaluje zavraždění Jeana Jaurèsa, *Právo lidu* 29. VI., str. 4; pisatel glossy vidí v Hydře „pochvalu úkladné vraždy, spáchané na jednom z největších synů francouzského národa“ a „doporučení, aby i u nás se ‚internacionální hlíza‘ odstraňovala najímáním ‚nepříčetných individuí‘ s revolverem v ruce“. Kmen je tu označen jako list „plný hysterie a módní bigotnosti“.

Str. 479 — *Ještě o Národní čítance a leččems jiném*. Kmen 2, str. 154—155 (č. 19, 4. VII.). Podepsáno F. X. Š. — *V nolickách p. -oba* — srov. -ob, Vlastenecká srdce nakladatelských firem..., Kmen 2, str. 139 (20. VI.), a -ob, Národní čítanka, Kmen 2, str. 147 (27. VI.); obě se týkají zisku, který má mít nakladatel B. Kočí z Národní čítanky; *vedle pověstné Grégrovy „kritiky“ Rukopisů Alšových* — viz pozn. ke str. 309.

Str. 480 — *Ještě Zvěřinova „Hydra“ a Právo lidu*. Kmen 2, str. 167 (č. 20/21, 11. VII.). Podepsáno F. X. Š. — Pokračování polemiky o Zvěřinovu Hydru (viz poznámku k Šaldovým glossám „Právo lidu z 23. června“ a „Právo lidu“ zde na str. 476 a 477). — *Po čtrnácti dnech* — srov. nepodepsanou glossou Jean Jaurès a L. N. Zvěřina (*Právo lidu* 4. VII., str. 5), kde je Zvěřina obviněn, že doporučuje vraždu „jako politický prostředek proti socialistickému nebezpečí v Čechách“. V též čísle *Práva lidu* je uveřejněna další nepodepsaná glossa Teroristický „zvěřinec“ se ozývá se všech stran, která citáty dokládá, jak plzeňský Český deník, brněnské Lidové noviny a brněnská Moravská orlice schvalují rozbití Šmeralovy schůze na Vinohradech; pisatel odsuzuje Zvěřinu jako hlavního původce této psychosy; *Napsal jsem a uveřejnil ve Večeru* — Šaldův protest ve *Večeru* z 5. VII. je nadepsán „*Vražda jako politický prostředek*“, uveden slovy *Vážený pane redaktore a zakončen Děkuji Vám za laskavé uveřejnění těchto řádků a jsem v upřímné účelě Vám oddaný dr F. X. Šalda. V Praze dne 4. července 1918*. Vlastní text protestu je v glosse *Ještě Zvěřinova Hydra a Právo lidu* doslova ocitován. *Právo lidu* odpovědělo Šaldovi nepodepsanou glossou Páté přes deváté 6. VII. (str. 5—6), kde označilo jeho obranu Zvěřiny za nedostatečnou, odsoudilo jeho způsob vedení polemiky a za vzor mu doporučilo literární a politické polemiky francouzské; *V politické lokále dnešního Práva lidu* — srov. Jean Jaurès a L. N. Zvěřina (viz výše). Str. 481: *soud vynikajícího předáka sociálně demokratického* — srov. M. [= F. Modráček], *Odmítáme* (Socialistické listy 1, 1917—18, 19. VI. 1918, str. 4). Str. 482: *v poslední*

Akademii — srov. F. V. Krejčí, Kritické poznámky k vývoji našeho myšlení, Akademie 22, str. 321—322 (20. VI.); Krejčí navazuje na stejnojmenný článek Šmeralův v 7. čísle Akademie a odsuzuje způsob Šmeralova psaní v *Právu lidu*; *Dodatek. V dnešním Právu lidu (ze 7. července)* — srov. Páté přes deváté (str. 5); nepodepsaný autor dokazuje, že i časopis *Nová doba*, patřící modráčkovské oposici, Hydru odmítá; je míněna anonymní poznámka Město špatných příkladů (6. VII., str. 2).

Právo lidu pokračovalo v polemice další nepodepsanou glossou Páté přes deváté 21. VII. (str. 5) a Šalda odpověděl v glosse:

Str. 482 — *Právo lidu*... Kmen 2, str. 187 (č. 24, 8. VIII.). Oprava tiskové chyby je v Kmeni 2, str. 203. — Autor glossy v *Právu lidu* z 21. VII. vytkl Šaldovi, že zatím co v případě francouzském věří Barrèsovi a L. Daudetovi (viz předchozí glossu na str. 480), „že jako básníci znají lépe duši francouzskou a jsou jí bližší“ (při čemž prý zapomíná na básníka socialistu Anatola France), v případě českém „svého času Aloise Jiráka prostě vynechal ve své Moderní literatuře české [Praha 1909] s odvodněním, že mu v této knize šlo „o básnické a umělecké činy“. — *Rádl číslo 2* — narážka na Rádlův pamflet F. X. Šaldova filosofie (viz pozn. ke str. 281). Str. 483: *při příležitosti Zpěvů pátečních* — knižně v Kritických projevech 3, str. 173—193.

Str. 483 — *O samotě, tragismu, bolesti a jiných necivilnostech*. Kmen 2, str. 242 (č. 31, 26. IX.). Podepsáno F. X. Š. — Proti odstavci v Hlídce časopisecké „Ve 29. čísle *Kmene* píše F. X. Šalda...“ (Cesta 1., str. 440—441), který s odstavcem následujícím, týkajícím se Vodáka, byl podepsán K. Č. [= Karel Čapek]. Šalda pokládal odstavec za nepodepsaný a za autora předpokládal redaktora Cesty Miroslava Rutteho. Čapek odmítl Šaldovo pojetí moderních českých básníků, jak je Šalda vyslovil ve studii Národní podobenství tvorby Březinovy (viz zde na str. 407), že totiž tvoří z potřeby, tísňe, hrůzy uniknout samotě, zalidnit ji. Proti tomu Čapek namítá, že poesie Macharova, Dykova, Neumannova, Šrámkova, Sovova atd. není vždy inspirována touto bolestí, ale často naopak radostí, něhou, hněvem, soustrastí, bójem a nesčetnými jinými vášněmi. Český život netřeba tragisovat: „Měl velikost žalu; ale také velikost potěchy, důvěry, boje a veselí. Přecenění bolesti není zrovna úkazem nejpevnějšího zdraví. A tak věříme Šaldovi, že správně a upřímně naznačil bránu, kterou on sám došel umění. Avšak nevěříme mu, že správně vyznačil povahu moderního umění vůbec.“ — *Motivy z antické poesie a antického umění* — z prvních tištěných Šaldových básní byly sonety Niké a Řecké váze, Lumír 14, 1886, str. 443. Str. 484: *Einsame Menschen* — drama G. Hauptmanna (1891); *Le coeur solitaire* — sbírka Charlesa Guérina z let 1898—1904; *jak jsem dovedl ve své obširné studii jeho díla* — viz Émile Verhaeren (zde na str. 13); *civilista o „zjasněných očích“* — narážka na básnickou sbírku Miroslava Rutte *Zjasněné oči* (Praha 1918).

Dalším článkem polemiky je Šaldova stať:

Str. 484 — *Polemické mravy Karla Čapka*. Kmen 2, str. 258 (č. 33, 10. X.). Podepsáno F. X. Š. — Proti Karlu Čapkovi, který v Hlídce časopisecké (Cesta 1, str. 495; podepsáno K. Č.) odmítl Šaldův výklad O samotě, tragismu, bolesti a ji-

544 ných necivilnostech (viz zde na str. 483). Zároveň Šaldovi vytkl, že své námitky adresoval Ruttemu, ač glossa byla podepsána K. Č. (o Šaldově omylu viz v pozn. ke str. 483). — *V čísle 31 Kmene* — viz O samotě, tragismu, bolesti a jiných necivilnostech (zde na str. 483).

Str. 485 — *Ve věci p. Zilkově...* Kmen 2, str. 267 (č. 34, 17. X.). Podepsáno F. X. Š. — *V minulém čísle Kmene* — srov. Jaromír Weinberger: Plagiát, Kmen 2, str. 249—251 (3. X.); *článek „Alexandr Skrjabin“* — srov. O. Zitek, Alexandr Skrjabin, Hudební revue 8, 1915, str. 215—218.

Str. 486 — *L. N. Zvěřina: České rapsodie. V Praze 1918. Edice Pramen.* Kmen 2, str. 318—319 (č. 41, 12. XII.).

Str. 491 — *Účty z minulosti.* Národní listy 31. 1. 1914 (č. 30, str. 1—2).

Str. 500 — *Antonín Sova (K jeho padesátým narozeninám).* Národní listy 1. III. 1914 (č. 58, příloha Z kulturního života, str. 17). — *Str. 501: „A jako kdys květy...“* — z Rapsodie o zrání lidstva ve sbírce Dobrodružství odvahy (Praha 1906). *Str. 502: „Duše, ty pokřtěná...“* — z básně Duše a luza ve sbírce Vybouřené smutky (Praha 1897); *V básni „K novému člověčenství“* — ve sbírce Údolí nového království (Praha 1900). *Str. 504: „Já hledal velikost...“* — poslední dva verše z básně Já hledal studny bez dna na výších ve sbírce Zápasy a osudy (Praha 1910); *„a duši mé...“* — z básně Nenasytná láska ve sbírce Lyrika lásky a života (Praha 1907).

Str. 507 — *Slovičko doprovodné ke Spisům Růženy Svobodové.* Národní listy 3. XI. 1915 (č. 304, str. 1—2).

Rejstřík osob

(Číslo stran v závorce odkazují na narážky v Šaldově textu.)

- About Edmond (1828—1885) — 235
Adler Friedrich (1857—1938) — 233
Aischylos (525—456 před n. l.) — 68, 268, 391
Aleardi Aleardo (1812—1878) — 57
Aleš Mikoláš (1852—1913) — 189, 247, 276, 309, 412, 417, 469, 479, 483
Altenberg Peter (1859—1919) — 283
Angellier Auguste (1848—1911) — 385
d'Annunzio Gabriele (1863—1938) — 155
Anquetin Louis (1861—1932) — 157
Arcos René (nar. 1881) — 93
Ariosto Ludovico (1474—1533) — 57
Aristofanes (446?—388? před n. l.) — 480
Arnim Achim von (1781—1831) — 512
Auenbrugger Leopold (1722—1809) — 368
Auerbach Berthold (1812—1882) — 47
Augusta Jan (1500—1572) — 183
Bab Julius (nar. 1880) — 20, 491—499
Bahr Hermann (1863—1934) — 205
Baldensperger Fernand (nar. 1871) — 68, 385
Balzac Honoré de (1799—1850) — 50, 59, 235, 254, 256, 266, 324, 342, 366, 418
Banville Théodore de (1823—1891) — 50—51
Barbey d'Aurevilly Jules (1808—1889) — 161
Barbusse Henri (1874—1935) — 208 až 215, 259
Barrès Maurice (1862—1923) — 67—68, 149, 157, 161, 189, 482
Bartoš František (1837—1906) — 230, 466
Bartoš František Michálek (nar. 1889) — 479
Bartoš Jan (1893—1946) — 216, 260
Bartoš Josef (1887—1952) — 222
Bass Eduard (1888—1946) — 233
Baudelaire Charles (1821—1867) — 17, 50—51, 69, 73, 92, 93, 105, 106, 147, 256, 264, 299, 385, 409
Bédier Joseph (1864—1938) — 97
Beethoven, Ludwig van (1770—1827) — 225, 226
Běliniskij Vissarion Grigorjevič (1811 až 1848) — 420
Beneš Ladislav (nar. 1883) — 260
Beneš Vincenc (nar. 1883) — 247
Benešová Božena (1873—1936) — 125 až 135, 216, 221, 254
Benoni Bohumil (1862—1942) — 226
Béranger Pierre Jean de (1780—1857) — 381